

Man tvingar aldrig ett barn

- en kvalitativ studie om socialsekreterarens bedömningsarbete inom familjehemsvården

Av: Alexandra Jönsson & Emmeli Trobäck

SOPA 63
HT - 2011



Handledare:
Claes Levin

Abstract

Authors: Alexandra Jönsson & Emmeli Trobäck

Title: We never force a child [translated title]

Supervisor: Claes Levin

Assessor: Kristina Göransson

Our purpose with this paper was to try to get a better understanding of how a social worker acts and thinks in their assessments. Especially in the interaction between a foster child and the biological parents along with what role the child has in the process. We were also curious about what qualities a good foster family should have. Finally, we wanted to know which was best for the child, a placement within the network or in a foster home. Through qualitative interviews with six social workers, and previous research, we tried to clarify those issues. The result of our paper is that the child has a major role in all assessments that affects them. The social worker must listen to the child and then take this into account in its assessment in relation to their age and maturity. How social worker judge is always based on the child's needs. We have also been presented that it is a delicate task that requires a lot of the foster home. It takes a lot of knowledge and there are many demands on what a good foster home should be. It is after all about helping a vulnerable child to a better life. In terms of where a child should be placed the social worker must investigate the family for a possible placement there before considering a foster home. But basically, the childrens best interest is always the most important.

Key words: care within the family, children in foster care, children rights, foster home, foster parents, relations.

Nyckelord: släktinghem, familjehemsplacerade barn, barns rättigheter, familjehem, fosterhem, umgänge.

Innehållsförteckning

Förord	4
Inledning	5
Problemformulering.....	5
Syfte.....	7
Frågeställningar	7
Metod	7
Intervjuer	8
Metodmedvetenhet	8
Tillförlitlighet	8
Materialsökning	9
Avgränsning.....	9
Etiska överväganden.....	9
Arbetsfördelning	10
Bakgrund	10
Juridiska aspekter	11
Barnkonventionen.....	11
Kälvestens familjediagnostiska intervjumetod	11
Foster PRIDE.....	12
BBIC - Barns Behov i Centrum.....	13
Nallekort, nätverkskartor & tejpning.....	13
Det aktuella kunskapsläget	14
Bedömning.....	14
Familjehem	16
Släktinghem	18
Barnets inflytande.....	19
Teoretiska utgångspunkter	21
Makt.....	22
Handlingsutrymme	22
Utvecklingspsykopatologi	24
Analys	25
Bedömning.....	25
Grundläggande faktorer	25

Reglering av kontakt och umgänge.....	27
Familjehem	29
Hur finner man det "perfekta" familjehemmet?.....	29
Familjehemmets kvalitet	32
Släktinghem eller familjehem?	35
Barnet i centrum	37
Barnets röst och vilja	38
Barnets behov och barnets bästa	40
Barnets rättigheter	43
Slutsatser	44
Avslutande diskussion.....	46
Referenslista.....	48
Bilagor	51

Förord

Till att börja med vill vi tacka de personer som ställt upp på intervju med kort varsel. Tack för att ni tog er tid, trots er arbetsbörda, både under och efter intervjun. Hade det inte varit för er generositet hade vi inte haft något att bygga uppsatsen på.

Vi vill även tacka vår handledare, Claes Levin, för all den tid och energi som han lagt ner på oss och vår uppsats. Vi vill speciellt tacka honom för hans otroliga tålamod med vårt ivriga mejlande och för snabba svar. Utan din hjälp och ditt tålamod hade vi inte haft en uppsats skriven.

Slutligen vill vi tacka varandra för ett gott samarbete och för att vi, trots våra meningsskillnader, lyckats ro detta i hamn.

Helsingborg 120101

Alexandra Jönsson & Emmeli Trobäck

Inledning

Problemformulering

Barndomen utgör mindre än en fjärdedel av ett normalt svenskt liv. Föreställningen om att barndomen påverkar eller avgör hur de tre andra fjärdedelarna av livet formar sig har präglat varje större modern teori om människans utveckling och ett postulat även i all forskning. (Vinnerljung, 1996a:43)

År 2000 fanns det i Sverige 18 000 barn placerade utanför sitt hem, vilket till skillnad från året innan var en ökning på 3 500 barn (Bäck-Wiklund & Johansson, 2005). Detta visar på att det är ett växande problem och med tanke på hur citatet ovan lyder så är detta ett viktigt dilemma att ta itu med innan de resterande tre fjärdedelarna av barnets liv påverkas för mycket.

En familjehemsplacering sker då barnets hemmiljö har sådana brister att barnet inte längre kan bo kvar hos sina biologiska föräldrar. Alla andra möjligheter är uttömda och det finns inget annat att göra för barnet än att flytta till ett nytt hem. Att hitta rätt familjehem är viktigt och det gäller att hitta familjehem som är villiga att öppna sina dörrar och sin familj för att ta hand om en annans människas barn som har det svårt. Som citatet i inledningen betonar så är det viktigt för barnet att hamna i rätt familj för att kunna reparera de skador som det fått från sin tidigare uppväxt. I värsta fall kan detta påverka barnet i hela vuxenlivet, men med ett bra familjehem minskar riskerna för detta. Och det är precis det som vårt arbete kommer att handla om. Hur socialsekreteraren på bästa möjliga sätt kan hjälpa barnet att få de resterande tre fjärdedelarna av barnets liv så bra som möjligt, genom att göra en bra bedömning utifrån barnets behov, finna ett lämpligt familjehem och försöka bibehålla kontakten med barnets biologiska föräldrar.

En av skribenterna till denna c-uppsats hade sin praktik på den enhet inom socialförvaltningen som behandlar frågor kring familjehem, allt från rekryteringen av familjehem till uppföljning av placeringar. Under praktiken uppdagades det vilka problem som socialsekreteraren vanligtvis ställs inför i sitt arbete. Hur prioriterar de information? Vilken information är tillförlitlig? Vad säger barnet? Detta är bara exempel på de frågor som socialsekreteraren tampas med dagligen.

Beslut om umgänge är enbart en liten del av det som socialsekreterarna arbetar med inom familjehemsvården, men ack så viktig. För att kunna besluta kring detta gäller det att ha all relevant bakgrundsinformation för att göra en så bra och korrekt bedömning som möjligt. När barnet väl är placerat i familjehem är umgänget den enda chansen för barnet att träffa sina biologiska föräldrar. Detta gör att bedömningen av hur ett umgänge ska utformas är viktigt för barnet och för barnets framtid och utveckling. Är planerna att barnet ska flytta hem igen är umgänget extra viktigt. Det är då de brustna relationerna ska repareras och återskapas mellan barnet och föräldern. Vissa barn behöver en paus från sina föräldrar för att komma tillrätta i det nya hemmet medan andra är så beroende av att träffa sina föräldrar att det skulle göra mer skada än nytta att inte träffa dem. Lösningen på dessa problem är svåra och det handlar till största del om hur just detta barn har levt och hur relationen till de biologiska föräldrarna ser ut. Det är många komponenter som ska sammanfalla. Hur pass mycket ska socialsekreterarna lyssna på barnet i förhållande till ålder och mognad?

Det handlar om att göra det bästa möjliga för just detta barn och dess familjesituation. Känslan av att socialsekreteraren sitter ensam i dessa beslut och utan tydliga riktlinjer kan inte vara enkel och handlingsutrymmet är enormt. Att låta barnet få sin röst hörd är också ett dilemma. Barnet kan vilja träffa sina föräldrar för att hålla koll på dessa och inte för att de vill träffa dem. Hur ska socialsekreteraren veta det? Ska man lyssna på barnet även om man vet att det barnet säger inte är det bästa?

Vi vill genom intervjuer med socialsekreterare ta reda på vilka grunder socialsekreteraren bygger sina beslut och vilka faktorer i barnets liv som de tar hänsyn till, samt prioriteringen av dessa. En annan fråga som vi också vill få svar på är när socialsekreteraren ska lyssna på barnet.

Vi förstår att bedömningsarbetet är bekymmersamt för socialsekreterarna och att det finns många faktorer att ta i aktning vid en bedömning eftersom varje beslut kan påverka barnet – positivt och/eller negativt. Det är därmed ett arbete som kräver mycket kunskap och fingertoppskänsla.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att försöka förstå hur socialsekreterarna gör sina bedömningar, både när det gäller att finna rätt placering för barnet och besluta kring umgänge mellan det placerade barnet och viktiga personer. Vi vill även försöka ta reda på vilket fokus som läggs på barnet i dessa bedömningar.

Frågeställningar

Våra frågeställningar är:

- Vilka krav ställer socialsekreterarna på familjehemmen?
- Vad anses av socialsekreterarna vara det bästa för barnet, placering inom släkten eller i familjehem?
- På vilka grunder bygger socialsekreterarna sina beslut angående kontakt och umgänge?
- Vilket inflytande har barnet i utredningsprocessen?

Metod

Vi använde oss av kvalitativ metod i vår undersökning. Den engelska professor Alan Bryman (2011) skriver om kvalitativ metod vilket innebär att forskaren till exempel använder sig av intervjuer eller observationer. Vi valde denna metod då vi ville intervjua ett litet antal personer som kunde ge oss värdefull information istället för många som vi kanske bara hade fått ut lite av. Efter våra intervjuer tolkade vi vårt inhämtade material och därefter försökte finna lämpliga teorier som kunde användas för att analysera materialet.

Vi har använt oss av sex semistrukturerade intervjuer med socialsekreterare som arbetar med familjehemsvård och allt som hör därtill. Hur vi valde våra intervjupersoner skedde slumpmässigt och detta innebär att vår undersökning skulle kunna använt sig av vilka socialsekreterare som helst. Alltså att vår undersökning inte är beroende på en specifik population. (May, 2001)

Vårt angreppssätt på denna c-uppsats är induktivt. Detta innebär att författaren eller forskaren först undersöker sin inhämtade empiri och sedan bygger fram en teori som kan användas för att se på undersökningen med (Bryman, 2011). Dock har vi varit försiktiga med att inte framföra vårt inhämtade material som teori, utan enbart en generalisering.

Intervjuer

Vi konstruerade intervjufrågorna utifrån våra frågeställningar. För att få bättre kontroll på frågorna använde vi oss av semistrukturerade intervjuer. Anledningen till att vi valde denna form var för att vi ville ställa följdfrågor samt ge intervjupersonen en möjlighet att utveckla sina svar. Vi valde att ha öppna frågor i vår intervju då de har fler fördelar som att man kan få fram information som annars inte hade framkommit men som samtidigt skulle komma till nytta. (May, 2001)

Efter de första intervjuerna kom vi fram till att våra intervjufrågor inte höll måttet då vi inte fick svar på våra frågeställningar på bästa möjliga sätt. Därför valde vi att rekonstruera vår intervjuguide, vilket gav bättre resultat. När vi transkriberade de första intervjuerna märkte vi att vår intervjuteknik var bristfällig och valde därför att arbeta fram en ny. Därefter lade vi märke till en signifikant skillnad och fick ett positivare resultat. En person behöver dock inte vara bra på att intervjua för att få fram bra material, så länge man har en klar och tydlig frågeställning (Bryman, 2011).

Metodmedvetenhet

Vi är medvetna om att vi, på grund av vårt låga antal intervjuer, inte kan generalisera. Vi kan alltså inte ta för givet att det vi får fram genom våra intervjuer sker inom alla socialtjänster. Vi är även medvetna om att detta begränsar oss i vårt arbete vilket gjorde att vi inte kan få helt hundra procent tillförlitliga svar. (May, 2001)

Vi valde att spela in intervjuerna på diktafon för att kunna lyssna på det flera gånger efter intervjun och för att få ner exakt vad som sades. Dock fanns det nackdelar med att spela in. Några av dem är att intervjupersonerna kan bli tveksamma till att uttrycka vad de egentligen vill säga samt att de kan sitta under intervjun och oroas för att de som sägs kommer lyssnas av och finnas kvar i framtiden i tryckt text.

Tillförlitlighet

Reliabiliteten kan ifrågasättas om en undersökning gjorts två gånger av olika personer men de fick olika resultat (Bryman, 2011). Ifall någon annan hade gjort om vår undersökning hade de med all sannolikhet inte fått fram samma material som vi fick. Detta då de troligtvis inte hade använt sig av samma intervjuteknik som oss och inte ställt samma följdfrågor som vi.

Det finns fyra olika delkriterier i tillförlitlighet - trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman, 2011). Vårt material är trovärdigt då det är framtaget från personer som dagligen jobbar inom de vi vill undersöka. Det finns en viss pålitlighet till vårt material då det är taget ord för ord från våra intervjuer, men samtidigt finns det en viss tvekan då våra intervjupersoner kan ha något bara för att det skulle låta bättre än sanningen. Möjlighet till att styrka och konfirmera finns det för oss skribenter då vi vet intervjupersonernas identitet. Detta blir svårare för er som läsare då intervjupersonernas identitet är något som är och kommer fortsättningsvis vara sekretessbelagt.

Materialsökning

En stor del av vårt material består av litteratur i form av böcker och avhandlingar. Den litteratur vi använt oss av har vi kommit över på olika sätt. En del har vi fått rekommenderade av vår handledare och en del har vi sökt oss till via Lovisa – bibliotekskatalogen som finns på Campus Helsingborgs hemsida. För att hitta den vetenskapliga text vi har använt oss av i uppsatsen så använde vi oss av söksajterna EBSCOhost samt swepub. Sökorden vi använt oss av är; barnets bästa, familjehem, fosterbarn, fosterhem, socialsekreterare, umgänge, children, estimate, foster care, foster families, manoeuvre, parents, quality, relations, social work.

Avgränsning

Att skriva bedömningar inom familjehem och därmed även om umgänge mellan det familjehemsplacerade barnet och deras biologiska föräldrar är ett mycket känsligt ämne. Vi ville till en början intervjua barnen för att få reda på hur barnen ser sig själv i hela processen. Ifall de anser att de fått sin röst hörd eller inte. Det var viktigt för oss att få kontakt med barnen för att få en så bra uppsats som möjligt. Men efterhand vi tänkte och konsulterade med vår handledare kom vi fram till att barnen, som visserligen är utmärkta intervjupersoner, är så pass känsliga och sårbara i sina situationer och att vi skulle kunna göra mer skada än nytta genom att intervjua dessa. Därför har vi enbart valt socialsekreterare som intervjupersoner.

Etiska överväganden

Det finns vissa etiska principer som en forskare kan ta hänsyn till. Dessa principer är till för att skydda de intervjuade personernas identitet. Nedan listas de som vi har tagit hänsyn till i samband med våra intervjuer. (Bryman, 2011)

Informationskravet: Deltagarna ska informeras om undersökningens syfte, få veta att deras deltagande är frivilligt samt att de har rätten av hoppa av undersökningen när som helst. De har även fått möjlighet att tacka nej till inspelning samt att tacka nej till att svara på frågor utan att behöva lämna någon förklaring. Deltagarna har i förhand fått ett introduktionsbrev där de kan läsa information om oss, vår handledare och om vår undersökning. (Bryman, 2011)

Samtyckeskravet: Deltagarna i undersökningen har en rättighet till att själv bestämma över sin medverkan (Bryman, 2011). De har bland annat fått välja tid och plats för intervjun.

Konfidentialitetskravet: Deltagarnas personuppgifter, arbetsplats och ort är sekretessbelagt. Inspelningar som gjorts i samband med intervjun har endast avlyssnats av oss. Efter godkänd uppsats kommer dessa inspelningar att raderas. För att kunna hålla våra intervjupersoners identiteter hemliga har vi valt att döpa dem till det fiktiva namnet ”Eva” när vi skriver ut citat. Dock var vi medvetna om att detta göra det svårare för läsaren att veta vem av intervjupersonerna som sagt vad samt följa en specifik intervjupersons resonemang. Trots detta valde vi det för att det inte handlar om vem som sagt vad, utan vad som sagts. (Bryman, 2011)

Nyttjandekravet: Det material som inhämtades i samband med intervjuerna kommer endast att användas i samband med skrivandet av denna uppsats. (Bryman, 2011)

Arbetsfördelning

A. Jönsson och E. Trobäck har författat uppsatsen tillsammans. Det enda som gjorts var för sig var materialsökningen. Utförandet av intervjuerna samt transkriberingen av dessa har vi gjort tillsammans. All text är författad tillsammans av den anledningen att vi ville få ett jämt och flytande språk genom hela uppsatsen.

Bakgrund

I detta kapitel kommer vi att ta upp relevant bakgrundsinformation för att göra det lättare för dig som läsare att förstå det som komma skall. Genom att presentera denna information får du grepp om olika termer som vi har valt att använda oss av. Lagarna och barnkonventionen finns förklarade för att visa vilka lagar och riktlinjer som socialsekreteraren har att falla tillbaka mot i sina bedömningar. Dessutom kommer vi att ta upp Kälvestensmetoden, PRIDE och BBIC som är olika metoder till socialsekreterarnas förfogande. Kälvestensmetoden är idag den vanligaste metoden i familjehemsrekrytering och PRIDE är en relativt ny metod med

syfte att underlätta rekryteringen och utbilda familjehemmen. BBIC är en manualbaserad metod som används utrednings- och uppföljningssyfte av de placerade barnen. Därefter skriver vi om olika hjälpmedel som socialsekreteraren har för att skapa en relation till barnet och för att få barnet att prata och uttrycka känslor.

Juridiska aspekter

Förhoppningen är att alla insatser inom socialtjänsten ska ske på frivillig basis. Det ska alltså i möjligaste mån ske i samråd mellan barnet och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i SoL (socialtjänstlagen). Däremot kan barn under 18 år beredas vård enligt LVU (lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga) i de fall där vårdnadshavarna inte samtycker till vården. De lagtexter som är relevanta för vår uppsats kan läsas i bilaga 3.

Barnkonventionen

Thomas Hammarberg (2006), svensk ambassadör för mänskliga rättigheter, menar att barnkonventionen är framtagen för att barnaspekten inte ska förbises på grund av luckor i lagen. Författarna till barnkonventionen är oroliga för just detta och efterlyser en form av garanti för att barnet inte ska glömmas bort när olika intressen vägs mot varandra. Det övergripande i barnkonventionen är att *barnets intresse* ska komma i *främsta rummet*. Därför väger barnkonventionen nästan lika tungt som lagen i våra socialförvaltningar trots att det inte är lagstiftat.

Johanna Schiratzki (2010), professor i rättsvetenskap, skriver om att barnkonventionens fyra grundprinciper är att alla barn har lika rättigheter. Relevanta artiklar från barnkonventionen kan läsas i bilaga 4.

Kälvestens familjediagnostiska intervjumetod

Två forskare, Knut Sundell och Mona Thunell (1997), skriver om att Kälvesten är en intervjumetod som görs med det potentiella familjehemmet en och en. Det är en lång intervju som kräver mycket av både socialsekreterarna och av den aktuella familjen.

Anna-Lisa Kälvesten, forskare och journalist, samt forskaren Graziella Meldahl (1982) poängterar att metoden bygger på psykodynamiska teorier med syfte att få en ökad kunskap om familjehemmets inre liv. Metoden vägleder även analysen av det inhämtade materialet i intervjuerna.

Kälvestensmetoden innebär att socialsekreterarna i praktiken arbetar utifrån en fyrstegsmodell. Det första som sker är en kontakt via telefon socialsekreteraren och det potentiella familjehemmet emellan. Därefter besöker socialsekreteraren den aktuella familjen i deras hem och efter det kommer de till den så kallade "intervjufasen" då en strukturerad familjeintervju hålls med familjen. Intervjun tar upp till 3 timmar per person. När intervjun är klar har socialsekreteraren en träff tillsammans med en psykolog eller en annan kunnig inom området och går med denna genom intervjun och analyserar vad som uppkommit. Den sista fasen är då socialsekreteraren återupptar kontakten med den aktuella familjen för att berätta vilken bedömning som gjorts, ifall ett samarbete kommer att inledas eller varför man väljer att inte inleda samarbete. (Sundell & Thunell, 1997)

Foster PRIDE

Foster PRIDE (Parent Resources for Information, Development and Education) är ett utbildningsprogram som är framtagen främst för att ge familjehemmen en bättre förberedelse inför sitt kommande uppdrag. (Sundell & Thunell, 1997)

Genom PRIDE ges familjehemmet också utbildningar och fortbildningar. Programmet är baserat på fem kompetens kategorier: att vårda och fostra barn, att möta barn utvecklingsbehov och hantera störningar i utvecklingen, att stödja relationer mellan barn och deras familjer, att ge barn tillgång till trygga och utvecklande relationer som är avsedda att bestå livet ut och att samarbeta som medlem i ett professionellt team tillsammans med socialsekreterare. Målet är att barn som familjehemsplacerats ska få en trygg uppväxt och ges goda förutsättningar i livet. För familjehemmet ges PRIDE som en utbildning om hur man hanterar barnens problem och det ger därför familjehemmet en större chans att klara uppdraget. I utbildningarna får familjehemmen information om varför ett barn beter sig som de gör och hur de själva ska bete sig i olika situationer som kan uppstå. Familjehemmen får även genom inlevelseövningar en större förståelse till varför barnen gör som de gör och varför de kan bete sig på ett visst sätt. (Dahl, Bremberg, 2003)

Utbildningen som ges familjehemmen leds alltid av en socialsekreterare tillsammans med en erfaren familjehemsförälder som tillsammans blandar de erfarenheter och kunskaper. Familjehemmen får lära sig grunderna i den aktuella lagstiftningen som rör familjehemsplaceringar samt sina rättigheter och skyldigheter. Som komplement till utbildningen har även varje familjehemsförälder i slutet av kursen skrivit sin egen livsbok. De

olika delarna i livsboken fylls på efterhand kursträffarna fortlöper. I denna livsbok finns familjehemsföräldrarnas egen livsberättelse från tidig barndom till idag. Familjehemmen får alltså inte bara lära sig att hantera de placerade barnen utan de får också en chans att lära känna sig själva lite bättre. (Sundell & Thunell, 1997)

Det slutgiltiga målet med PRIDE är att familjehemmen ska komma underfund med om de är lämpliga att ta hand om ett familjehemsplacerat barn eller inte. (Sundell & Thunell, 1997)

BBIC - Barns Behov i Centrum

Ann-Margret Lindström (2006), tidigare projektchef för BBIC, tar upp BBIC som en arbetsmodell som bygger på en helhetssyn kring barnets liv utifrån flera olika aspekter. Bland annat *fysisk och psykisk hälsa, utbildning, känslö- och beteendemässig utveckling*. Denna modell är framtagen för att främja socialsekreterarnas arbete och målet är att alla kommuner ska arbeta utifrån samma principer. Vården ska alltså inte vara beroende på i vilken kommun man lever i. Inom denna modell följer en mängd olika mallar och ifyllningsdokument som är obligatoriska för alla ärenden och insatser. Detta är för att inget barn ska "falla mellan stolarna".

Två svenska socionomer, Christina Dahlberg och Anne Forssell, har i sin bok "BBIC i praktiken" (2006) skrivit att grundprinciperna, som BBIC bygger på, innebär bland annat att allt ska vara grundat på praktik samt teori med vetenskaplig bakgrund. Dessa grundprinciper ska göra det lättare att bedriva utrednings- och uppföljningsarbete. Teorierna som BBIC bygger på är utvecklingspsykologi, anknytningsteori och teorierna om risk- och skyddsfaktorer.

Målet med BBIC är att alla barn ska ha lika chans i livet. Det ska vara ett hjälpmedel för att stärka barnets ställning i den sociala barnvården, skapa struktur så att uppföljningsarbetet blir lättare, bidra till en ökad kvalitet och rättssäkerhet i vården. (Dahlberg & Forssell, 2006)

Nallekort, nätverkskort & tejpning

Russel Deal och John Veeken (1995) har i en broschyr skrivit om nallekort som är ett hjälpmedel för att skapa en relation mellan barnet och socialsekreteraren. Med detta menas att socialsekreteraren tar fram ca 15 bilder på nallar med olika känslor - sorg, glädje, rädsla,

förvirring etc. Barnet får exempelvis frågan "Hur mår du när du träffar din mamma?" och då kan barnet peka på vilken nalle som passar bäst in på hur barnet känner sig i den situationen.

Nätverkskortor är precis som nallekortor ett hjälpmedel för att skapa relationer mellan socialsekreteraren och barnet. En nätverkskarta går ut på att barnet är placerat i mitten och med ett ringsystem runt om kan barnet ta en lapp där det står "mamma", "pappa", "mormor" och "morfar" etc. och sätta den lappen där barnet tycker att den relationen passar in i förhållande till barnet i mitten. Denna förklaring av nätverkskortor ges av familje- och nätverksterapeuterna Gunnar Forsberg och Johan Wallmark (1998).

Psykologikonsulterna Nilsson och Sjölin (2011) tar upp tejpning som ett sätt, precis som nallekortor och nätverkskortor, för att skapa en relation mellan socialsekreteraren och barnet då orden inte räcker till. I detta som kallas för tejpning använder man en scen som tejpas fast på bordet och där barnet är en figur och socialsekreteraren är en figur som hjälper till att starta dialoger. Man använder även barnets namn i denna "lek" då det kanske blir lättare för barnet att prata om sig själv.

Det aktuella kunskapsläget

Bedömning

Bo Vinnerljung (1996b), professor och forskare i socialt arbete, menar att målet med alla familjehemsplaceringar är att barnet ska få återvända hem till sina biologiska föräldrar och att barnen endast i sällsynta fall ska vara placerade fram till vuxen ålder. Detta står i lagen. I förarbetet till socialtjänstlagen tog man fasta vid att barnet ska känna närhet och att barnet ska få träffa sina biologiska föräldrar och behålla den kontakten. De antog också att det bästa för barnet var att placeras i släktinghem då de lättare skulle känna närhet och att det skulle bli lättare att bibehålla en bra kontakt mellan barnet och de biologiska föräldrarna.

Titti Mattsson (2006), en juridisk doktorand inom socialrätt, skriver om när ett barn är skiljt från sina biologiska föräldrar, till följd av ett myndighetsbeslut, är det viktigt att barnet får träffa dessa. Det är för barnets bästa som det finns umgänge inom familjehemsvården. Det är viktigt för barnet att umgås med sina föräldrar för att möjliggöra en återförening. Hur umgänget ska se ut mellan det familjehemsplacerade barnet och dennes biologiska föräldrar är byggt utifrån barnets behov.

Likt Mattsson visar journalisten och filosofiedoktorn, Kerstin Vinterhed (1985), i sin rapport att en god kontakt mellan det familjehemsplacerade barnet och de biologiska föräldrarna påverkade chansen för barnet att återvända hem. Detta menar även Gunvor Andersson (2008), legitimerad psykolog och framgångsrik barnavårdsforskare, men tillägger även att en god kontakt mellan det placerade barnet och de biologiska föräldrarna är bra oavsett om barnen återvänder hem eller inte.

Vinnerljung är även han inne på samma spår som både Mattsson och Vinterhed angående barnets kontakt med de biologiska föräldrarna och menar att en kontakt med de biologiska föräldrarna under pågående vård är viktigt. (Vinnerljung, 1996)

När det kommer till umgängesplanering angående barn som är frivilligt placerade i familjehem är utgångspunkten att planeringen ska göras i samråd med de biologiska föräldrarna. Här har socialtjänsten inte mycket att säga till om. Hur mycket barnet själv ska ha att säga till om är beroende på barnets ålder och mognad. När barnet är 15 år fyllda kan inte umgänge ske om inte barnet är med frivilligt. Man kan alltså inte efter 15 års ålder tvinga barnet att träffa sina biologiska föräldrar. För de yngre barnen ser det lite annorlunda ut. Det står i SoL 3:5§ att yngre barns önskemål ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. (Mattsson, 2006)

Socialsekreterarna ska under hela placeringens gång främja kontakten mellan det familjehemsplacerade barnet och de biologiska föräldrarna upprätthålls. Det talas mestadels om att barnet ska ha kontakt med sina föräldrar men det är också viktigt att barnet får bibehålla andra nära kontakter, såsom syskon etc. Det behöver inte alltid vara släktingar utan det kan även vara en barndomsväns mamma etc. (Mattsson, 2006)

Det finns tillfällen då ett umgänge skulle kunna göra mer skada än nytta för barnet. Det finns det situationer då barnets vistelseort måste undanröjas för föräldrarna för att höja barnets säkerhet. I dessa fall är det tämligen orimligt för barnet att träffas och ha umgänge med sina biologiska föräldrar. (Mattsson, 2006)

R. A. Parker (1991), en engelsk forskare har skrivit om en undersökning där man kommit fram till att det fanns stora brister i uppföljningsarbetet av de familjehemsplacerade barnen. Det var av denna anledning som man framforskade ett instrument som skulle underlätta i uppföljningsarbetet och minska dessa brister. Det skulle vara ett instrument som underlättade socialsekreterarens arbete med de familjehemsplacerade barnen. Detta instrument var byggt

på sju olika behovsområden; hälsa, utbildning, identitet, känslö- och beteendemässig utveckling, familj- och sociala relationer, socialt uppträdande och klara sig själv.

Christina Dahlberg och Anne Forssell (2006), har i sin bok "BBIC i praktiken" skrivit om att det, några år senare, uppkom brister i själva utredningarna kring barnet. Där lyftes fram problemet med att socialsekreterarna engagerade sig för mycket på föräldrarna och gav de mer fokus än barnet som det i själva verket handlade om. Socialsekreterarna ägnade mer tid åt föräldrarnas problem än åt hur problemen faktiskt påverkade deras barnen. Med detta i grunden utvecklades en modell för att underlätta arbetet både kring utredningar och uppföljningsarbete kring barn och unga. BBIC kom att bli mer centrerad kring barnet och barnets behov än föräldrarnas.

Familjehem

Den förändrade samhällsstrukturen som skett i Sverige har lett till att antalet familjehem har minskat. Anledningen till en förändrad samhällsstruktur är att det idag, till skillnad från förr, finns betydligt fler arbetande kvinnor utanför hemmet. Det är idag inte en vanlig företeelse att kvinnorna arbetar i hemmet. Det är även så att dagens samhälle bygger mycket på att man ska leva i en god familj, sett ur en ekonomisk synvinkel, och då gäller det att det finns två hårt arbetande vuxna i familjen. Det var alltså lättare för familjer förr att ta emot placerade barn än vad det är idag då familjestrukturen och samhällsstrukturen ser helt annorlunda ut. (Mattsson, 2006)

Vinnerljung (1996a) tar upp, liksom Mattsson, att antalet förvärvsarbetande kvinnor idag är betydligt fler än förr. En undersökning gjord 1991 visar att 60-80% av dagens familjehemsmammor har arbete utanför hemmet.

Enligt forskningen tror man även att en minskad empati för de utsatta har stor betydelse till att familjehemmen har minskat i antal. Människor har inte samma entusiasm och engagemang för att hjälpa utsatta människor idag som man hade för ett antal år sedan. (Mattsson, 2006)

Det har, under de senaste åren, blivit svårare och svårare för socialsekreterarna att rekrytera familjehem. En av anledningarna, förutom de ovan nämnda, tycks vara att själva arbetet och vad det kräver har blivit svårare. Om vi då lägger ihop familjens nya struktur, i form av att båda föräldrarna arbetar, med den ökade svårighetsgraden bland barnen ser man att antalet familjehem har sjunkit. Antalet familjer som tar sig an dessa uppdrag blir färre och färre och

det har lagt mer börda på socialförvaltningen som måste bereda god vård till de behövande. En enkätundersökning visar också att det är lättast att hitta familjehem till barn under 6 år och svårast är att rekrytera familjehem till tonåringar. (Mattsson, 2006)

Gunilla Lindén (1998), universitetslektor och psykolog, betonar att ett familjehem måste ha en hög grad av empati. Familjehemsföräldrar med låg empati anses inte vara lämpliga för sin uppgift. Familjehemmet ska utgöra en hamn dit barnen kan komma för att känna trygghet.

Anita Cederström (1990), filosofie doktor, poängterar att ett gott förhållande mellan de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna är bra och till stor nytta för barnet. Hon menar att det gör att barnets lojalitetskonflikt minskar.

Genom Europarådet har man arbetat fram en hel del olika konventioner, resolutioner och rekommendationer till alla länderna i Europa angående barn och barnens situation. Det finns en resolution, "Resolution (77)33 on the Placement of Children", och en rekommendation, "Recommendation No R (87)6 on Foster Families". Den förstnämnda syftar till att familjehemmet ska uppfylla vissa krav för att få lov att vara familjehem. De ska ge barnet trygghet och en miljö som gynnar barnets utveckling åt det positiva. Familjehemmet ska även uppfylla de krav som varje barn behöver. Vad ett barn behöver är helt beroende på barnets ålder och mognad och hur vårdbehovet ser ut. I denna resolution uttrycks det även tydligt att ett barn ska ha kontakt med sin biologiska familj, samt andra nära och bra kontakter för barnet, och att barnets behov av kärlek och trygghet upprätthålls. (Mattsson, 2006)

Delilah Bruskas (2008), en sjuksköterska som bedriver forskning kring familjehem, skriver om att de flesta barn som är nyplacerade i familjehem upplever känslor av förvirring, rädsla, osäkerhet för vad som kommer hända, förlust, sorg, ångest och stress. Dessa känslor och upplevelser behöver bemötas och behandlas i ett tidigt stadiet för att förhindra och minska risken för att barnet utveckla psykisk ohälsa. Vilket kan senare påverka kvalitén av livet.

Ingrid Höjer (2009), universitetslektor och docent inom socialt arbete, menar att det placerade barnets biologiska föräldrar känner ofta skuld och skam över att deras barn har blivit placerat i en annan familj. De känner också att de är mindre värda och att de inte är lika bra som familjehemsföräldrarna. Här är det upp till familjehemsföräldrarna att inte bekräfta dessa känslor, utan bemöta de biologiska föräldrarna med varsamhet. Familjehemsföräldrarna ska ha barnets bästa i åtanke under hela placeringstiden och barnets bästa är att behålla en bra bild av sina föräldrar.

Familjehemsföräldrarna är numera istället kompletterande föräldrar som hjälper de biologiska föräldrarna där de brister i omsorgen av barnet. Uppdraget som familjehem är alltså inte längre enbart att ge barnet god omsorg och kärlek utan det handlar även om att medverka till att det placerade barnet och dess biologiska föräldrar får en godare relation och att denna relation sedan upprätthålls.

Släktinghem

Vinterhed (1985), har forskat mycket kring familjehem och har i sina studier kommit fram till att barn som är placerade i släktinghem fick svårare och mer problematiserade åkommor än barn placerade i familjehem. Anledningen till detta, enligt Vinterhed, var att barnen hamnar i ett konfliktdrama släkten emellan. Lojaliteten till den egna familjen och släkten sätts på spel. Däremot är hon positivt inställd till att barnen lättare upprätthåller kontakten med sina biologiska föräldrar när de bor i släktinghem. Det blir en mer naturlig kontakt än i familjehem. Kerstin Vinterhed myntade begreppet "dilemma" som en olöslig konflikt och menar att det inte är lätt att besluta i situationer som dessa.

Andersson (1995) är, även hon, tvekande till vilket som är bäst för barnet, släktinghem eller familjehem och menar på att hon har fler goda erfarenheter av placeringar där barnet känt familjehemsföräldrarna sedan tidigare.

Cederström (1990) å andra sidan menar att skillnaden mellan släktinghem och familjehem är nästintill obefintlig då det handlar om relationen mellan det placerade barnet och de biologiska föräldrarna. Därefter spelar det ingen roll vart barnet är placerat. Hur släkten ser ut och vilka relationer de har emellan har även, enligt Cederström, en stor betydelse.

Jill Duerr Berrick (1997), en forskare inom familjeomsorg från USA, har ungefär likvärdigt tankesätt som Kerstin Vinterhed. Berrick nämner i en av sina skrifter att den form av placering som visade sig vara bäst är den utanför släkten. Hon menar att den är mest säker för barnet och barnets utveckling. Detta förbryllade många forskare vilket ledde till nya undersökningar. Dessa nya undersökningar visar på att det idag är populärare att placera i släktinghem, men vilket som är bäst för barnets framtid är det ingen som vet. Berrick (1997) menar att många experter inom barnavård säger att ett barn som placerats i ett släktinghem får bättre behandling än om det placerats i ett familjehem utanför släkten. Dock finns det även en studie som visar på att barn som placerats i släktinghem har en senare utveckling än barn placerade i familjehem. De utvecklar också oftare astma, anemi samt syn- och tandproblem.

En annan risk med att placeras i ett släktinghem är att föräldrarna oftast är äldre än i ett familjehem.

Däremot visar brittisk forskning att placeringar inom slakten bidrar till mer stabilitet för barnet. Detta har även många av de svenska forskarna kommit fram till. (Vinnerljung, 1996b)

Svensk forskning har lett fram till fem olika slutsatser angående skillnaden mellan släktingplaceringar och familjehemsplaceringar. Den första slutsatsen är att en släktingplacering kan, i större utsträckning, innebära mer känslomässiga problem för barnet. Det positiva med släktingplaceringar är att barnet får en mer naturlig kontakt med sina släktingar och sin biologiska familj än vad andra barn i familjehem får. Dessutom får barn i släktinghem oftare stanna kvar i sin hemort än de familjehemsplacerade. Detta är på grund av att slakten ofta, inte alltid, bor i samma stad. Detta medför att barnet har lättare att bibehålla sina kontakter och kanske fortsätta i samma skola. En annan slutsats är att socialsekreterarna i de olika kommunerna får mindre arbetsbörda med släktingplacerade barn än med familjehemsplacerade barn. Dessutom medför släktingplaceringar en kostnad. Den sista slutsatsen som svensk forskning har kommit fram till är att barn i släktinghem, i förhållande till barn i familjehem, inte har sämre social anpassning. (Vinnerljung, 1996b)

Barnets inflytande

Barnets bästa skall avgöras i varje enskilt fall utifrån en bedömning av de individuella förhållandena. (Ewerlöf & Sverne, 1999)

Att jobba inom socialt arbete kräver en engagerad socialsekreterare som hela tiden tänker utifrån principen att aldrig kränka en annan människa. Att upprätthålla de mänskliga rättigheterna är centralt i deras arbete. Det gäller att både hjälpa klienten, oavsett om det är ett barn eller en vuxen, att ta vara på sina rättigheter och att, som representant för en myndighet, inte kränka klienten. Till sin hjälp har socialsekreteraren barnkonventionen att gå efter. I denne står det att barns rättigheter ska tas i aktning och att man som makthavare inte ska kränka barnet. (Mattsson, 2006)

Vid en bedömning av vad som är barnets bästa uppstår det mycket svårigheter längs vägen. En av anledningarna är att barnets behov, det vi vuxna anser vara barnets behov, och barnets intresse, det barnet själv vill och uttrycker sig om, inte stämmer överrens. När denna situation uppstår, hur går man då vidare i sitt arbete som socialsekreterare? Det finns inga direktiv i form av lagar som kan hjälpa till att styra upp problemen. Däremot står det i lagen att

socialsekreteraren alltid ska handla utifrån vad som är barnets bästa. För att lösa dessa intressekonflikter som ofta sker i förhållandet mellan barnets behov och barnets vilja ska socialsekreteraren tänka på att barnets vilja ska ges stort utrymme i besluten. I korta drag menas detta att barnets behov ska vara det grundläggande i bedömningarna samt att det ska synliggöras att barnets vilja är taget i beaktning. (Mattsson, 2006)

Margareta Bäck-Wiklund och Thomas Johansson (2005) är professor i socialt arbete respektive professor i socialpsykologi. De nämner att det har forskats mycket i Sverige om barn i familjehemsvård och framförallt visar resultat att familjehemspplacerade barn är i stort behov av att träffa sina biologiska föräldrar oavsett hur den tidigare uppväxten har sett ut. Barnen behöver ha en bild av sina föräldrar och träffa dem. Forskningarna har även lett till att synen på familjehemsföräldrarna som ersättningsföräldrar har ändrats. Familjehemmet är inte längre ett substitut till den biologiska familjen utan det har istället fått en stor betydelse för barnet att veta vilken familj som är den biologiska.

Karin Röbäck (2011), doktorand och jobbar inom socialt arbete, förklarar att det förr fanns en lag om en åldersgräns på när man skulle ta hänsyn till barnets önskemål vid vårdnadstvister och umgängesutredningar. Denna åldergräns låg på 12 år. Domstolen kunde även ta hänsyn till yngre barns önskemål om barnets mognadsnivå motsvarade en 12-åring. Denna lag är numera borttagen och idag tar man hänsyn till åsikter från alla barn i alla åldrar.

En socialsekreterare ska ta hänsyn till barnets bästa och dess intressen vid bedömningar och beslutfattanden i de fall och ärenden som är aktuella för barnet. Efterhand som barnet stiger i ålder och mognad ska större vikt läggas på de ord och åsikter som barnet uttrycker. (Andersson, 1996)

Barn har ett behov av att få känna sig behövda samt få möjligheten till att utveckla sina gömda resurser för att kunna, i längden, bli självständiga (Andersson, 1996). Göran Ewerlöf och Tor Sverne (1999) nämner att barnen har ett behov av att få vara med i beslut och får känna sig delaktiga i vuxenvärlden. Detta är ett behov som ökar med stigande ålder och mognad och måste stimuleras för en positiv utveckling för barnet. Det är därför det är viktigt att ta hänsyn till barnets önskemål och lyssna på vad barnet har att säga om sin egen situation. Däremot vet inte alltid barnet alla detaljer kring sitt ärende och kan därför inte fatta rätt beslut och därför måste föräldrarna eller annan vuxen fatta beslut åt barnet.

Bästa sättet för att få fram ett barns önskemål är att låta barnet komma till tals rent praktiskt. Dock kvarstår problemet att barnet inte alltid har kapaciteten till att förstå vad ärendet, som berör dem, handlar om. Detta åtgärdas av att en vuxen försöker förklara situationen för barnet och sedan får de vuxna tolka barnets åsikt. (Andersson, 1996)

Trygghet, god uppfostran och omsorg är några av många rättigheter ett barn har (Ewerlöf & Sverne, 1999). En annan av barnets rättigheter är att den ska skyddas mot åga. Det vill säga att ingen får slå eller vålla barnet någon skada (Andersson, 1996).

Idag har föräldrar större kunskap om betydelsen för ett barn att ha kontakt med båda biologiska föräldrarna. Barnets bästa blir som bäst tillgodosett vid beslut mellan barnet och dess biologiska föräldrar om föräldrarna kommer överrens. (Andersson, 1996) Barn behöver även ha en stabil och varaktig relation till sina biologiföräldrar för att kunna uppleva trygghet. Detta för att kunna utvecklas positivt. Om relationen bryts, det vill säga av ett uppbrott, riskerar barnet sin personlighetsutveckling då barnet, tidigt i barndomen, försöker hitta sin identitet i samband med sin relation till sina föräldrar. (Ewerlöf & Sverne, 1999)

Barn har även vissa rättigheter så som omvårdnad, trygghet och god uppfostran. Barn har även rätt till att få god psykisk och fysisk omsorg av sina vårdnadshavare. Ett barns föräldrar bör ha kunskap om ett barns behov så att dessa kan bli tillgodosedda på bästa sätt samt att prioritera sitt barns behov framför sina egna. Om ett barns behov inte kan tillgodoses riskerar detta barn att utvecklas sämre och få sämre hälsa än annars. (Andersson, 1996)

Några av de behov som är grundläggande för ett barn är bland annat mat, sömn, hygien, stimulans, gränssättning och tillsyn (Andersson, 1996). Några andra av barnets grundläggande behov är att få kärlek och trygghet och får växa upp i en bra och positiv miljö som låter barnet utvecklas på det sätt som gör barnet till en självständig individ. (Ewerlöf & Sverne, 1999)

Teoretiska utgångspunkter

Nedan kommer vi ta upp, de för oss, relevanta teorier; makt, handlingsutrymme och utvecklingspsykopatologi. Vi är väl medvetna om att den sistnämnda inte är en teori i sig. Dock har vi valt att använda utvecklingspsykopatologi som en av våra teorier då vi, under intervjuerna, märkt hur viktigt detta arbetssätt var för socialsekreterarna. Utvecklingspsykopatologi kan användas som ett sätt att arbeta med bedömningar men den kan även användas som ”glasögon” för oss författare för att kunna ge oss en större förståelse för den empirin vi har samlat in. Anledningen till att vi valde makt och handlingsutrymme är för

att dessa präglar socialsekreterarnas arbete och det är mestadels dessa två komponenter som styr dem. Mer om dessa teorier kan läsas nedan.

Makt

Enda sättet att bekämpa makten är att demaskera den, visa dess rätta ansikte. Problemet är att den hela tiden gömmer sig bakom en ny mask. (Skau, 2007:35)

Greta Marie Skau (2007), en norsk forskare, menar att maktaspekten alltid finns men döljs ofta i samspel mellan socialsekreterare och klient där klienten är den behövande och socialsekreteraren hjälparen och maktavaren. Makten är socialsekreterarens professionella yrkesroll och finns *alltid* där medan hjälparen *bör* finnas där men inte *måste* det. Makt uppstår då det finns olikheter mellan människor. Makt kan användas i hjälpsyfte och den kan användas för att skada.

En klient känner sig ofta i underläge i förhållande till socialsekreteraren. Det är inte det lättaste att behöva blotta sina egna fel och brister inför en, enligt klienten, felfri yrkesperson. Däremot kan socialsekreteraren hjälpa klienten genom att "kliva ner från piedestalen". Framförallt gäller detta även inför föräldrar vars barn blivit omhändertagna. Det är inte lätt för en förälder med brister i sin omsorgsförmåga att ha en socialsekreterare som sitter uppe på sin piedestal och påpekar förälderns svagheter och brister i omsorgen av sitt barn. Att socialsekreteraren själv påpekar sina egna fel och brister kan avdramatisera hela situationen och göra den mer behaglig och bekväm för klienten. För trots att socialsekreteraren är en professionell människa så är det även viktigt för klienten att se en medmänniska i denna professionella yrkesroll. (Skau, 2007)

Handlingsutrymme

All text i detta avsnitt är tagen från boken "Handlingsutrymme" (2008) skriven av Kerstin Svensson, Eva Johnsson och Leili Laanemets, tre professorer och universitetslektorer.

Att arbeta inom socialtjänsten, med allt vad det innebär, ställer mycket krav på socialsekreterare. Bland annat ska de kunna planera, bedöma, kommunicera, samarbeta samt kunna hjälpa människor i behov av stöd och hjälp. Samtidigt som en socialsekreterare ska följa lagen och kunna vara administrativ och representativ för den organisation denne arbetar

för så måste de också kunna vara ödmjuka och empatiska mot de människor de möter i sitt dagliga arbete.

Som socialarbetare har man stor frihet i sitt arbete samtidigt som man är styrd av lagar, regler, överenskommelser och traditioner. Socialarbetarens frihet, och samtidigt ansvar, ligger i hur man hanterar det utrymme som ges. Detta handlingsutrymme kan utnyttjas på många olika sätt. (Svensson et. al., 2008:17)

Lagarna som socialsekreterarna arbetar efter brukar ofta kallas för ramlagar vilket innebär att de är endast en yttre gräns som socialsekreteraren måste hålla sig inom. Området innanför ramen är till för att tolkas vilket ger socialsekreteraren ett handlingsutrymme, det vill säga ett sätt att själv tolka och nyttja lagen på det sätt som passar för situationen. Men bara för att man har handlingsutrymmet att själv välja innebär det inte att man ska glömma att bedöma rimligheten i sina beslut. Anledningen till att det inte finns mer specifika lagar är för att ingen individ är den andra lik och det fungerar inte att använda samma metod på alla.

Socialsekreterarens handlingsutrymme begränsas delvis av den organisation som denne jobbar inom. Det som avgör hur stort handlingsutrymme som socialsekreteraren har är bland annat beroende på dess uppdrag. Andra faktorer är rutiner, professionella tolkningar och traditioner på arbetsplatsen samt socialsekreterarens och klientens individuella faktorer och samspelet mellan dessa två.

För att kunna vara en bra socialsekreterare måste man kunna sätta sig in i hur det är att vara klient med allt vad det innebär. En klient vill ofta åt en resurs som socialsekreteraren förfogar över och därför måste socialsekreteraren kunna sätta sig in i klientens situation för att kunna förstå behovet och göra en rättvis bedömning. Ett annat stort dilemma som en socialsekreterare möter varje dag är förmågan att hantera hjälp och kontroll i en och samma handling. Detta för att de ska sträva efter att hjälpa en klient på bästa möjliga sätt samtidigt som de har kontrollen över beslutet för om denna klient ska få bistånd eller inte.

Det finns ett arbetsmoment där socialsekreteraren har ett stort handlingsutrymme samtidigt som en litet. Detta är i utredningen. Det är socialsekreteraren som utreder och bedömer efter egen förmåga, därav det stora utrymmet. Samtidigt så finns det olika förutbestämda faktorer som ska utredas och olika modeller att följa, därav det lilla handlingsutrymmet.

Utvecklingspsykopatologi

Utvecklingspsykopatologi är en teori om risk- och skyddsfaktorer och om resilience som fokuserar sig på motigheter (Andersson, 2008). Nedan kommer vi ta upp olika risk- och skyddsfaktorer samt förklara begreppet resilience med hjälp av tre olika författare; Gunvor Andersson, K. A. Nollan och Bo Vinnerljung.

Ordet resilience innebär motståndskraft och återhämtningsförmåga. Med detta menas att det är den möjlighet ett barn har att återhämta sig eller klara av att stå emot negativ utveckling och på så sätt mestadels gynnas av skyddsfaktorerna. (Andersson, 2008)

Enligt Nollan et. al. (2002), definieras riskfaktorer som faktorer där det finns risk för att en person utvecklas negativt och skyddsfaktorer påverkar en person på ett positivt sätt, de skyddar. Om det finns överliggande riskfaktorer så kan detta påverka ett barn till att få svårigheter i framtiden, så som problem med självförsörjning och självkänslan kan ha försvagats från ett normalt utvecklat barn. Flertalet studier visar på att barn uppväxta i familjehem klarar sig allmänt sämre än barn uppväxta hos den biologiska familjen. Dock ska detta resultat ses på med försiktighet då det finns vissa faktorer som inte var invävda i undersökningen, så som barnmisshandel och familjefattigdom etc.

Det finns många olika riskfaktorer som kan påverka ett barn negativt. Till exempel att ha en pappa som är permanent frånvarande under spädbarnstiden eller under den tidiga barndomen. Dock är det inte bara pappan som kan vara en riskfaktor, utan även mamman. En mamma som jobbar utanför hemmet utan att ha anskaffat sig en kvalificerad barnvakt/barnomsorg kan även ses som en riskfaktor. Även en störd familjetillvaro kan anses som en riskfaktor. Med störd familjetillvaro menas att ett barn tas ifrån sin biologiska familj och placeras i annat hem. Även faktorer som någon form av förlust av närstående, besvikelse, vanvård, misshandel, sexuella övergrepp, inlärningssvårigheter och bokstavsdiagnoser anses som riskfaktorer. (Nollan et. al., 2002)

Bland de skyddande faktorer som finns utgör individen själv en stor del. Med en god självkänsla, som kan förstärkas av kontakt med en vuxen som betyder någon speciellt, kan barnet komma långt. Även familjen är en viktig skyddsfaktor, oavsett om det är den biologiska familjen eller familjehemmet. Så länge barnet upplever kärlek, uppmuntran och någon form av intim kontakt, till exempel kramar, så räknas familjen som en skyddande faktor. Relationer som upplevs som positiva är också en skyddande faktor samt är det även en

stor fördel för barnet om denne har utvecklas en vision inför framtiden. (Nollan et. al., 2002) Även Vinnerljung (1996a) skriver om hur ett barn kan påverka sin egen utveckling på ett positivt sätt genom att delvis själv skapa en framtidsvision och utveckla relationer till andra personer. Även om ett barn är utsatt för många riskfaktorer kan barnet utvecklas positivt om det finns en stabil omgivning som är engagerade i barnets välmående.

Analys

I denna analys kommer olika intresseområden att tas fram. Inom dessa olika områden kommer först forskningen att presenteras vilket följs av vår egen undersökning, alltså det material vi fått fram genom våra kvalitativa studier. Till sist kommer vi att sammanfatta och koppla detta till våra teorier.

Bedömning

I denna del av analysen kommer vi att belysa de olika grundläggande faktorer som en socialsekreterare bör ta hänsyn till i sina bedömningar och sedan går vi vidare till reglering av kontakt och umgänge och vad som är viktigt där.

Grundläggande faktorer

Vinnerljung (1996b) skriver att i en socialsekreterares arbete med bedömning ska målet med alla familjehemsplaceringar vara att barnet förr eller senare ska flytta hem till sin biologiska familj. Mattsson (2006) skriver om att det är viktigt för ett placerat barn att få behålla kontakten med sina biologiska föräldrar och att i de fall som placeringen inte är permanent är kontakten med de biologiska föräldrarna extra viktigt. Vinterhed (1985) skrev i sin rapport att en god kontakt mellan ett placerat barn och dess biologiska föräldrar ökade chanserna för barnet att någon dag kunna återvända hem till sin biologiska familj. Den person som sticker ut lite här är Andersson (2008) som skrev att en god kontakt mellan barnet och de biologiska föräldrarna är bra oavsett om det är en uppväxtplacering eller inte.

Dahlberg och Forssell (2006) tar upp att socialsekreterarna förr lade mycket fokus på de vuxnas behov och önskemål men de nämner även att det förändrats till idag då det nu läggs mest energi på vad barnet har för behov och önskemål. Dahlberg och Forssell talar vidare om att dagens sociala barnavård är mer centrerat kring barnet och detta har lett till en väldigt populär modell som heter BBIC - Barns Behov i Centrum.

En av våra intervjupersoner berättade att denne gör en lista på de olika risk- och skyddsfaktorer som kan finnas vid en placering för varje enskilt barn. Detta gjordes för att försäkra sig om att det beslut som togs var det bästa för barnet. Det är även vanligt, enligt vår undersökning, att socialsekreterarna arbetade tillsammans med en kollega för att få ytterligare en syn på ärendet.

Att placera ett barn är det största ingreppet man kan göra i en familj. Det finns ingen socialtsekreterare som vill omhänderta barn om dem inte bedömer att det här är det enda möjliga och i nuläget det lämpligaste. (Eva)

I vår undersökning visade det sig att de kanske inte alltid är bäst för barnet att bli placerat då även en placering kan ställa barnet inför svårigheter. Detta är något som socialsekreterarna måste ta hänsyn till i sin bedömning.

När vi ska göra våra bedömningar så är den viktigaste faktorn barnets behov. Det är uteslutande barnets och dess behov som vi måste ta hänsyn till. (Eva)

Förr betonades de vuxnas rättigheter och behov medan det idag ligger mer fokus på barnet och barnets behov. Det är en lättnad, uppger en av intervjupersonerna.

När en socialsekreterare ska göra sin bedömning om ett barn ska placeras eller inte och i vilken utsträckning umgänget bör se ut har de i åtanke att beslutet de tar ska vara i syfte att förbättra familjesituationen i det ursprungliga hemmet för barnet.

... ja det är svårt att ge något svar i punktform när det gäller vad som leder fram till en bedömning som gör att jag placerar ett barn i familjehem. Men det är helt enkelt att jag enligt lagstiftningen och erfarenhet som grundval för det bedömer att det här barnets hälsa och utveckling som riskerar att skadas om den stannar kvar i sin ursprungsmiljö. (Eva)

När socialsekreteraren väger risk- och skyddsfaktorer mot varandra så använder de ofta BBIC's grundprinciper som hjälp och stöd. Däremot var det en av intervjupersonerna som var av helt annan åsikt än de andra när det kom till BBIC. Personen menade att det gick åt för mycket tid åt att fylla i papper och enkäter när de jobbade med BBIC modellen och att de skulle lägga ner den tiden och energin på barnen istället. Intervjupersonen uttryckte sig lite exakt så här:

Mer fokus på barnen. Trots allt förbannat snack om BBIC. Jag tycker att jag har så pass stort handlingsutrymme så att jag kan bortse från BBIC och göra egna metoder så som att stapla upp för och nackdelar, det ingår inte i BBIC's metod. Och jag får därför också mer tid till att träffa barnen istället för att fylla i en massa papper. (Eva)

Sammanfattningsvis kommer teorin och praktiken överrens om vad som är viktigt för en socialsekreterare att tänka på vid olika bedömningar. Det finns ingen mall på hur en socialsekreterare ska gå tillväga i sina bedömningar men idag ligger fokuset i en bedömning på barnet. Detta pratar även våra intervjupersoner om, att denna förändring är bra och hoppas att barnet ska fortsätta vara i fokus i framtiden också.

Som våra intervjupersoner pratade om så är det viktigt att ta hänsyn till de olika risk- och skyddsfaktorer som finns kring barnet i sin bedömning. Även här är det viktigt att socialsekreteraren tar hänsyn till barnets resilience, återhämtningsförmåga, när de bedömer om det är lämpligt eller inte att placera ett barn utanför hemmet. Här kan risk- och skyddsfaktorerna vara olika i olika barns fall. I vissa ärenden kan det vara en riskfaktor att flytta barnet till en annan familj medan i ett annat barns ärende kan det vara en skyddsfaktor. Allt beror på omständigheterna och det är här socialsekreterarens förmåga att bedöma kommer in.

Reglering av kontakt och umgänge

Mattsson (2006) skriver att umgänget mellan det placerade barnet och dess biologiska föräldrar ska vara byggt utifrån barnets behov, ingen annans.

Idag är den positiva betydelsen av barns kontakt med sina föräldrar under pågående vård så gott som ideologiskt oomtvistad i Sverige såväl bland forskare som bland professionella och lagstiftare. (Vinnerljung, 1996:76)

Forskningen säger att om ett barn är frivilligt placerat försöker socialsekreteraren i möjligaste mån att planera umgänget i samråd med de biologiska föräldrarna. När barnet har uppnått åldern 15 bestämmer inte föräldrarna eller socialsekreteraren hur umgänget ska se ut. Då är det upp till ungdomen. När barnet är yngre så ska socialsekreteraren följa SoL 3:5§ där det står att de ska beakta barnets önskemål i förhållande till barnets mognad. (Mattsson, 2006)

Socialsekreteraren ska, enligt Mattsson (2006), under hela placeringen arbeta för att kontakten mellan ett barn och dess biologiska föräldrar ska upprätthållas och vara aktivt. Dock skriver Mattsson även att det finns de undantagsfall då kontakt eller umgänge mellan ett placerat barn och dess biologiska föräldrar inte är för barnets bästa och det går ibland till och med så långt som att barnets nya vistelseort måste hemlighållas för de biologiska föräldrarna.

Vår undersökning visar på att det blev ett bättre resultat av kontakten och umgänget om föräldrarna fick vara med och bestämma om utformningen. Dock var intervjupersonerna noga

med att påpeka att de aldrig tvingar ett barn att träffa sina föräldrar men om fallet skulle vara på detta viset så försöker socialsekreteraren prata med barnet om detta.

Vi tvingar aldrig ett barn att träffa sina biologiska föräldrar. Det är ju en av de absolut svåraste balansgångarna som finns, det här med umgänge. Och det finns inga givna regler för det här att om barnet är en viss ålder så ska det vara på ett sätt utan huvudpoängen är att hela tiden se till varje barns behov då varje barn är unikt. (Eva)

En annan sak som blir svår för intervjupersonerna att bedöma är till vilka personer ska ett placerat barn ha umgänge med. Ibland kan barnet uppge någon som de anser vara viktig men som egentligen bara är till skada för barnet. För att få lite hjälp med att kartlägga vilka personer som är viktiga i barnets liv kan en socialsekreterare göra en nätverkskarta. Här får barnet en möjlighet till att påverka vilka som denne vill ha kontakt med och i vilken utsträckning samtidigt som socialsekreteraren lämnas lite utrymme för egen bedömning.

När det kommer till nyplaceringar så är uppföljningen från socialsekreteraren väldigt tätt jämfört med hur uppföljningen ser ut om barnet är placerat sen en tid tillbaka och om umgänget har fungerat bra hela tiden. Om ett umgänge har fungerat bra under en längre tid så är det upp till familjehemmet och de biologiska föräldrarna att avgöra hur ofta, var och när umgänget ska ske. Då lägger sig inte socialsekreteraren sig i detta så länge de inte får påtryckningar från någon part att de vill ha hjälp, till exempel om umgänget inte fungerar som det ska eller borde. De tillfällen då en socialsekreterare är osäker på hur umgänget ska se ut i framtiden kan de, tillsammans med familjehemmet, försöka ta reda på hur barnet mår med det umgänge som finns idag och agera därefter.

Sammanfattningsvis kommer forskningen och vår undersökning överrens när det gäller att det alltid, om det är lämpligt, bör finnas någon form av kontakt mellan ett placerat barn och dess biologiska föräldrar. Forskningen och våra intervjupersoner är även överrens om att det vore bäst för alla parter om de biologiska föräldrarna får vara med och bestämma över utformningen kring umgänget. Dock poängterar de båda att när barnet nått 15 års ålder så är det upp till barnet att välja hur ofta, eller om ens alls, umgänget bör ske och i vilken utsträckning. Här minskar socialsekreterarens handlingsutrymme. Alltså när barnet fyller 15 år så är det inte längre upp till socialsekreteraren att avgöra om umgänget bör finnas eller i vilken utsträckning. Då flyttas handlingsutrymmet och makten över detta beslut till barnet. Innan hade socialsekreteraren ett handlingsutrymme som lätt kunde bli påverkat om placeringen var frivillig eller inte och om familjehemmet och de biologiska föräldrarna var

vänligt inställda till varandra eller inte. Om saker och ting inte hade fungerat bra så hade socialsekreterarens handlingsutrymme ökat då beslutet kring umgänge hade varit helt upp till socialsekreteraren. Men om allt fungerar som de ska så är det mestadels upp till familjehemmet och de biologiska föräldrarna att avgöra hur umgänget ska se ut och därmed minskas socialsekreterarens handlingsutrymme.

Familjehem

Det finns mycket att tänka på i jakten på rätt familjehem. Först och främst ska det tas reda på hur det rätta familjehemmet ska se ut och vilka kriterier som ska tas i aktning i en rekrytering. Ska ett barn placeras i nätverket eller ska barnet bo i ett "främmande" familjehem? Detta är intressanta frågor som bland annat kommer att tas upp nu.

Hur finner man det "perfekta" familjehemmet?

Att finna det "perfekta" familjehemmet är svårt och det krävs mycket kunskaper från den rekryterande socialsekreteraren. Denne person ska veta vilka kunskaper familjehemmet ska besitta samt kunna analysera hur familjemedlemmarna är som personer och hur de kan vara till fördel eller nackdel inför ett uppdrag.

Först och främst måste det tänkbara familjehemmet ha en vilja att hjälpa en annan människas barn. De ska alltså inte göra det för någon annan anledning än för att hjälpa och för att de verkligen vill och anser sig själv kapabla. Ett familjehem ska tillgodose de behov som barnets biologiska föräldrar inte kunde. Inte nog med att de ska ge ett barn precis vad ett barn har rätt till så ska de även "reparera" barnet från den tidigare uppväxten. De ska tillgodose barnets fysiska, psykiska och materiella behov samt verka för att barnet får träffa sina biologiska föräldrar och andra, för barnet, viktiga personer. (Vinnerljung, 1996a)

Det är mycket som krävs av personer som vill bli familjehem, inte nog med att de måste vara trygga i sig själva så ska de även kunna delge denna trygghet till barnet. Dem måste ha empati för de utsatta för att kunna ta sig an ett sådant uppdrag. Enligt forskning är empatin för det utsatta barnet viktigt och att det är bland annat på grund av denna brist på empati som socialsekreterarna idag har svårt för att finna lämpliga familjehem som vill ha uppdrag baserade på viljan att hjälpa snarare än att, exempelvis, tjäna pengar. (Mattsson, 2006)

En annan anledning till att det idag är svårare att finna familjehem är för att antalet kvinnor som arbetar utanför hemmet idag är betydligt fler än förr. Och detta medför att många familjer

idag inte har tid till att ta emot barn för en familjehemsplacering. Att vara familjehem tar mycket tid, det handlar inte bara om att vårda barnet i hemmet utan det handlar även om att ha kontakter med socialsekreterarna, de biologiska föräldrarna samt andra kontakter som är viktiga för barnet. (Mattsson, 2006)

Vinnerljung (1996a) tar upp samma problem som Mattsson och poängterar att det idag faktiskt är 80 % av kvinnorna som arbetar utanför hemmet.

Arbetet i sig, och vad det kräver, har även blivit en delfaktor till att det är svårare att finna familjehem. Idag har de placerade barnen en svårare problematik än förr och därför krävs det mycket mer av familjehemmen idag än vad det gjorde förr vilket kan medföra att många inte vill ta sig an ett uppdrag som familjehem. (Mattsson, 2006)

I vår undersökning har det framgått att det finns svåra problem med att finna lämpliga familjehem, och rekryteringen är svår. Inte bara för socialsekreterarna utan även för de aktuella familjerna. Det är många moment och faser som familjerna tillsammans med socialsekreterarna ska gå genom. Först träffas de för att ge varandra information. Familjen ska få reda på vad som krävs för att vara familjehem och vad uppdraget innebär samt att socialsekreterarna ska få reda på hur personerna är och ifall de verkar lämpliga eller inte. Därefter sker den så kallade Kälvestensintervjun som är ett bra redskap för socialsekreterarna i rekryteringsprocessen. I denna intervju går socialsekreteraren, tillsammans med en familjemedlem i taget, genom väsentlig information från personens barndom, uppväxt etc. Detta är ett bra tillvägagångssätt för att få så mycket information som möjligt. Dessutom är det bra för socialsekreteraren att ha en färdig intervjumall för att inte glömma bort viktiga frågor och detaljer som senare kan påverka utvecklingen av en placering. Vidare förklarar våra intervjupersoner att denna inhämtade informationen analyseras av psykologer som i sin tur ger ett utlåtande om huruvida familjen skulle passa bra eller mindre bra som familjehem.

Vår undersökning visar också att antalet intresseanmälningar till att bli familjehem har sjunkit otroligt mycket de senaste åren. Det visade sig även att många kommuner har fått ta till media för att finna familjehem. Det har funnits annonser i tidningar, biosalonger och det finns även familjehemsenheter inom vissa kommuner som har startat sidor på Facebook. Men det finns även de kommuner där det flyter på bra.

I vår kommun behöver vi inte leta efter familjehemmen utan de kommer automatiskt. Vi har i alla fall inte behövt annonsera än, men det kan

komma. Det är ofta så att goda vänner, släkt eller familj till ett redan befintligt familjehem gör en intresseanmälan. Detta är vanligt. (Eva)

Att utbilda familjehem är idag ett mycket vanligt inslag i flesta av våra kommuner. Foster PRIDE är det som används, enligt vår undersökning. Denna finns för att hjälpa familjehemmen på traven genom att utbilda de i hur man hanterar de placerade barnens problematik och ger dem en insikt och en större förståelse i varför de agerar som de gör. Alla våra informanter använder sig av PRIDE - utbildningar som leds av ett erfaret familjehem och en socialsekreterare. Familjehemmen brukar uttrycka stor uppskattning.

Ett klokt och bra familjehem ska snappa upp på allt som barnet säger och ställa följdfrågor utan att forcera barnet. Men först och främst måste de skapa en relation till barnet så att barnet överhuvudtaget kommer att vilja prata med familjehemmet. Sådana här saker kommer alla familjehem att lära sig under PRIDE - utbildningarna som socialtjänsten erbjuder varje familjehem. (Eva)

Det tar cirka 40 timmar att rekrytera ett familjehem från det att den första kontakten tas till dess att de blir utredda och godkända. Därför är det viktigt att socialsekreteraren kan märka i god tid ifall ett familjehem är lämpligt eller inte. Det är här som både Kälvestensintervjun och PRIDE - utbildningarna är till stor nytta.

Det känns rätt meningslöst att ha lagt ner så mycket tid på att rekrytera familjehem och så blir det ingenting, då är det bättre att man märker det i tid. Vi lägger trots allt ner en hel arbetsvecka på att rekrytera. Och det är mycket tid som skulle kunna gå till annat ifall det inte blir någon rekrytering i slutändan. (Eva)

Sammanfattningsvis menar både forskning och vår undersökning att rekryteringen av familjehem idag tar mer tid än förr. Det är färre intresseanmälningar idag och det är fler steg att gå genom för att bli rekryterad. Dessa steg bildar tillsammans en större chans för att ett rekryterat familjehem blir ett bra familjehem. Det finns självklart inga garantier, men chansen att finna ett bra familjehem är större med hjälp av Kälvestensintervjuerna och PRIDE - utbildningarna. Ett familjehem är inte fulländat direkt det blir rekryterat och det är därför de erbjuds utbildning. De familjehem som blir rekryterade av socialsekreterarna blir det för att de besitter kunskaper och egenskaper som är bra för att anta uppdraget som familjehemsföräldrar. Detta betyder inte att de kan eller vet allting. Med andra ord kan socialsekreterarna inte hitta det perfekta familjehemmet, men de kan skapa det utifrån familjens egna förutsättningar, socialsekreterarens jobb och utbildningen som erbjuds.

I sådana här tillfällen besitter socialsekreterarna en oerhört stor makt för det aktuella familjehemmet. De personer som lämnar in en intresseanmälan vill bli familjehem. På ett eller annat sätt så finner de sig själva som lämpliga och det är viktigt att socialsekreteraren förstår detta och inte "kör över" dem. Självklart ska de ha barnens bästa i tankarna hela tiden och de ska analysera familjehemmen utifrån ifall de är lämpliga eller inte. I grund och botten har den aktuella familjen en önskan och en vilja att bli familjehem.

Skau (2007) skriver om de stora maktskillnaderna mellan en klient och en socialsekreterare, vilket de båda parterna är väl medvetna om. Socialsekreteraren besitter en oerhörd makt i sitt arbete och har till uppgift att förmedla en god vård. En familj som vill bli familjehem har sin vilja och sin önskan i socialsekreterarens händer. Att neka en familj att bli familjehem påverkar inte socialsekreteraren alls på samma sätt som det påverkar familjen. Då en familj blir godkänd och rekryterad som familjehem är makten någorlunda jämbördig mellan de olika parterna. Då måste socialsekreteraren kliva ner från sin "piedestal", som Skau (2007) uttrycker sig, och överlämna en del av sin makt till familjehemmet. För då ett barn har blivit placerat måste socialsekreteraren förlita sig på att dessa gör ett bra jobb och att de i sin tur har makten att påverka barnet som är placerat.

Familjehemmets kvalité

... fosterföräldrarna erbjuder en relation, präglad av empati och uthållighet; en bas, utifrån vilken barnet ges möjligheter att bearbeta relationen till de egna föräldrarna (Lindén, 1998:260)

Ett barn som flyttats från sin biologiska familj till ett familjehem upplever ofta känslor av rädsla, förvirring, osäkerhet, förlust, sorg och stress. Det är en enorm omställning för barnet och det gäller att familjehemmet kan fånga upp dessa känslor och underlätta situationen för barnet. Om inte familjehemmet är tillräckligt uppmärksamma och inte hinner hjälpa barnet direkt finns chansen att barnet kommer att utveckla psykisk ohälsa. (Bruskas, 2008).

För att vara familjehem måste föräldrarna uppfylla vissa krav, där uppmärksamhet åt barnets mående är centralt. Varje barn är unikt och kan alltså inte behandlas utifrån samma principer då vårdbehovet ser helt olika ut. Det viktigaste är att det skapas en relation dem emellan, detta ligger sedan till grund för en lyckad placering. Familjehemmet bör vänta in barnet tills dess att denne är redo för att ta emot hjälp och finnas där direkt utan att forcera. De ska också förmedla en känsla av trygghet och hjälpa barnet att utvecklas positivt. (Mattsson, 2006)

En annan arbetsuppgift för familjehemmet är att hjälpa barnet att bibehålla viktiga relationer, framförallt med de biologiska föräldrarna. Därför är det viktigt att familjehemsföräldrarna inte hyser agg och baktalar de biologiska föräldrarna inför barnet. De ska kunna skjuta sina egna känslor åt sidan och fokusera på att barnet ska må bättre, detta för att barnet ska få skapa sig en egen uppfattning om de biologiska föräldrarna. (Mattsson, 2006)

Som familjehem ska man kunna ha många bollar i luften, vilket inte är lätt utan en konst i sig. Samtidigt som man ska ta hänsyn till barnets känslor och beteende så ska de ta hänsyn till de biologiska föräldrarna. Dessa känner ofta skuld och skam över att deras barn har blivit placerade och det gäller att familjehemmet inte spär på dessa känslor eftersom det skulle kunna påverka barnet negativt. (Höjer, 2009)

I vår undersökning kom det fram tydligt att familjehemsuppdraget är långt ifrån enkelt. Vilket även forskningen påvisar. Det händer mycket i ett nyplacerat barns liv som familjehemmet måste vara uppmärksamma på. Det gäller alltså att finna de familjehem som besitter goda kvalitéer för att ett barn ska utvecklas till det positiva.

Man ska ha ett känslomässigt utrymme i sitt liv för att kunna ta emot ett barn och ta hand om ett barn. Man ska kunna samarbeta, inte bara med oss utan även med biologföräldrarna. Vara en stabil vuxen och leva i en stabil relation och vara trygg och stadig. Helst ska man vara varm också. (Eva)

Många av våra intervjuade påpekar vikten av det arbete som familjehemmet gör och att det är en grannliga uppgift som kräver många goda egenskaper och kunskaper inom området. De ska alltid ha dörrarna öppna för de biologiska föräldrarna oavsett vad de själva tycker och tänker om vad de har utsatt barnen för. En av de intervjuade uttryckte sig följande:

Familjehemsföräldrarna ska inte hysa agg mot de biologiska föräldrarna då det finns en risk att även barnet kommer att göra det. Det är en viktig kvalité som föräldrarna i familjehemmet måste ha. (Eva)

Ett barn som inte länge kan bo hos sina biologiska föräldrar känner ofta mycket skuld till allt som hänt. De anklagar sig själva och anser att "hade det inte varit för mig så hade de inte behövt dricka så mycket" etc. Barn har en förmåga att alltid göra sig själva till syndabockar. De vill inte inse att föräldrarna gör fel. En dålig självkänsla är ett faktum hos de flesta nyplacerade barn tills dess att de kommit underfund med vad som egentligen skedde och vad som var anledningen till att de inte kunde bo kvar hemma. Att inse detta på egen hand är inte lätt, nästintill omöjligt, men med hjälpen från familjehemmet kan det möjliggöras.

Sammanfattningsvis har ett familjehem vissa arbetsuppgifter, kunskaper och skyldigheter som måste följas. Dessa, så kallade kvalitéer, kan du läsa nedan.

Familjehemmet ska:

- Ha ett känslomässigt utrymme i sitt liv och därmed kunna förmedla känslan av trygghet och stabilitet till det familjehemsplacerade barnet.
- Kunna fånga upp barnet och dess känslor och samtidigt finnas där som en trygg hamn för barnet att komma till i situationer av rädsla, sorg etc.
- Skapa en relation till det placerade barnet, men även till de biologiska föräldrarna.
- Förstå att inget barn är det andra likt och därmed behandla barnet utifrån det.
- Hjälpa barnet att bibehålla viktiga relationer och bygga vidare på dessa.
- Inte dumförklara eller hysa agg mot de biologiska föräldrarna inför barnet.
- Kunna samarbeta med viktiga kringkontakter. Såsom socialsekreterare, biologiska föräldrar etc.

Dessa kriterier på kvalité hos ett familjehem, är både vår undersökning och tidigare forskning eniga om. Vi kan även konstatera att forskningen och vår undersökning är eniga om att arbetet som familjehem är en stor och viktigt uppgift som kräver mycket energi och medvetenhet till barnets bästa.

Barnets syn på det som hänt ska tas på allvar av alla parter, då det är sanning för barnet. Familjehemsföräldrarna ska inte förbi se något eller berätta för barnet vad som är rätt eller fel.

Som tidigare nämnts har socialsekreteraren makt i förhållande till klienten som ofta inte har någon makt alls. Likadant gäller i förhållandet mellan familjehemmet och de placerade barnen. Familjehemsföräldrarnas makt är enorm. De har en stor majoritet gentemot socialsekreteraren då de under vardagligt bruk kan, både medvetet och omedvetet, manipulera barnen till att tycka och tänka på ett visst sätt. Alltså är det viktigt att finna de familjehem som verkligen besitter dessa kvalitéer. Detta för att barnen ska utvecklas positivt och få en positiv inställning till både sig själv och till varför de blev placerade. (Skau, 2007; Eva)

I jämförelsen mellan socialsekreterarens och familjehemmets makt ligger socialsekreteraren i underläge, när det kommer till barnen. Socialsekreteraren har makt på så vis att de kan bestämma huruvida en placering ska ske eller inte och till vilken familj barnet ska placeras etc. Däremot är familjehemmets makt på en helt annan nivå. De kan påverka barnen att tycka

och tänka på ett visst sätt, kanske för egen vinnig, utan att det syns utåt. Här är det att socialsekreterarna är uppmärksamma på detta och har kontinuerlig kontakt med barnet.

Släktinghem eller familjehem?

Det finns ingen klar sanning om huruvida ett släktinghem skulle vara bättre eller sämre än ett familjehem. Olika forskare ställer sig olika till alternativen och det finns ingen klar skillnad mellan de två.

Vinterhed (1995) visar, efter mycket forskning, att barn som är placerade i släktinghem har i större utsträckning mer problem och svårare åkommor än vad de familjehemsplacerade barnen har. Anledningen till detta är att de släktingplacerade barnen lättare drabbas av konflikter som kan uppstå inom slakten. Däremot, menar Vinterhed, har barnen lättare för att bibehålla kontakten med sina föräldrar och andra närstående än de som är placerade i familjehem. Kontakten mellan barnet och de biologiska föräldrarna blir av en mer naturlig karaktär om barnet är placerat inom slakten. Vinterhed uttrycker även i citatet nedan hur pass svårt det är att avgöra vilken placering som är den bästa.

Ibland grips man av en önskan att befria dessa barn från deras sociala och psykologiska arv, låta dem bryta cirkeln och börja om på nytt. Ibland står den totala nyorienteringen i all sin ensamhet framför en och man unnar dem åtminstone några gamla byggstenar i personlighetsbygget, man unnar dem åtminstone den hemhörighet som ej baseras på känslor utan på biologi (Vinterhed, 1985:69)

En annan forskare som spinner vidare på Vinterheds teorier är Berrick (1997) som menar att det allra bästa för det placerade barnet är att hamna i ett familjehem utanför nätverket. Det är det mest säkra. Grunden till denna slutsats är att Berrick, genom sin forskning, har kommit fram till att de barn som är placerade i familjehem får en bättre vård och att de barn som är placerade i släktinghem har en senare utveckling.

Det är inte bara Vinterhed som ställs tvekande i frågan om vilket alternativ som är bäst, placering inom slakten eller placering i ett familjehem utanför nätverket? Andersson (1995) menar däremot att, trots att det är så svårt att avgöra. Det finns fler föredelar än nackdelar att placera i familjehem.

Cederström är den som tvärt avviker från de föregående forskarna och menar att det inte alls finns någon direkt skillnad på kvalitén på släktinghem eller familjehem. Allt har, enligt

Cederström, att göra med hur relationen ser ut, framförallt mellan det placerade barnet och de biologiska föräldrarna men även hur relationen inom släkten ser ut.

I vår undersökning framkommer det klart och tydligt att socialsekreteraren först och främst, enligt SoL 6:5§, ska utreda ifall barnet kan placeras inom nätverket. Detta för att de vill göra ett så litet ingrepp i familjen som möjligt. Genom så kallade nätverksmöten, dit alla nära kontakter kring barnet bjuds in, tas frågan upp ifall det finns någon i nätverket som är både villig och lämpad att ta hand om barnet. Finns inte detta så blir barnet familjehemsplacerat.

Vi brukar ofta vilja ha ett nätverksmöte tillsammans med barnen och barnens nära anhöriga. Det kanske finns ett fantastiskt nätverk som man först inte trodde existerade. Det kan finnas relationer som är så viktiga för barnen så att man får tårar i ögonen. (Eva)

Våra intervjupersoner tar även upp svårigheterna med att placera ett barn i släktinghem och menar att det inte går att säga att det ena eller det andra är det som är bäst för ett barn. Våra intervjupersoner är eniga om att alla barn är olika och kan därmed inte "behandlas" lika. En annan svårighet är att släktinghemmen riskerar att agera mer partiska då de tror sig veta mer om bakgrunden till omhändertagandet. Detta kan leda till att de "sätter käppar i hjulen" för den sida av släkten som, enligt släktinghemmet, har "gjort fel" vilket påverkar barnet negativt. Familjehemmen å andra sidan är betydligt mer opartiska då de inte har någon koppling till barnets släkt.

Att placera ett barn inom släkten kan vara bra, men det kan också vara dåligt. Det handlar om hur situationen för just detta barn ser ut. Det handlar även om hur släkten ser ut. I många fall kan en släktingplacering göra mer skada än nytta genom att släktinghemmets och de biologiska föräldrarnas relation sätts på spel. Dessutom är det svårare att strukturera upp en umgängesplan då det är lättare för de biologiska föräldrarna att träffa barnet om placeringen har skett hos exempelvis barnets mormor och morfar. (Eva)

Den största fördelen är att barnet som är placerat inom nätverket lättare kan upprätthålla kontakten med de som, för barnet, är nära och viktiga relationer. En av våra intervjupersoner uttryckte sig följande om fördelen med att placera i släktinghem:

Att placera ett barn inom familjen eller släkten gör att barnet redan har en relation till hemmet som de kommer att bo hos. De behöver alltså inte börja om från början med ett familjehem och bygga upp en relation. Sen är det också så att ett barn borde träffa sina biologiska föräldrar så mycket det bara går och så mycket som är lämpligt för barnet och då har ett släktinghem lättare för detta då de ändå umgås, förhoppningsvis. (Eva)

Sammanfattningsvis finns det inget som säger att släktinghem eller familjehem är det enda rätta för ett barn, det är både forskning och vår undersökning eniga om. Det handlar, till största del, om vad som är bäst för barnet och på hur barnet har levt innan placeringen. Däremot finns det en skillnad på så vis att forskningen är oense om vad som är bäst för barnet. Det har, utifrån vår undersökning, framkommit att det först och främst, på grund av lagstiftning, ska ske en utredning i huruvida barnet kan placeras i nätverket eller inte.

Svensson et. al (2008) beskriver att det finns ett moment i socialsekreterarens arbete som ger denne både ett stort och ett litet handlingsutrymme samtidigt. Detta är i utredningen och bedömningen.

I de situationer då det ska avgöras vart barnet ska bo, i ett släktinghem eller i ett familjehem har socialsekreteraren ett litet handlingsutrymme. De måste, enligt lagen, uttömma alla möjligheter för barnet att kunna placeras inom släkten och nätverket. Socialsekreteraren kan alltså inte själv, på eget bevåg, undvika denna del i bedömningen. Om det inte finns en möjlighet för barnet att placeras i släktinghem har socialsekreteraren genast större handlingsutrymme då de ska matcha samman ett vanligt familjehem med detta barn. Då har de fler möjligheter att påverka utfallet och vilket hem som barnet ska bo i.

Skau (2007) menar att en socialsekreterare alltid har mycket makt i förhållande till klienten då klienten är i en mer utsatt situation och vänder sig till socialsekreteraren för hjälp. I dessa situationer är däremot rollerna ombytta, klienten har mer makt än socialsekreteraren. Utfallet av bedömningen om huruvida barnet ska bo inom släkten eller i ett främmande familjehem bestäms utifrån vad som är bäst för barnet och vad barnet själv anser. Detta gör att barnets makt hamnar högre än socialsekreterarens. Eftersom det inte är dennes behov som ska tas i aktning, utan barnets.

Barnet i centrum

*... det inte är jag som är experten på andra människors liv, utan det är dem.
Människor äger sin egen berättelse och är faktiskt experter på sina egna liv.
(Eva)*

Detta avsnitt i analysen behandlar barnets inflytande och position i utredningar som berör barnet. Delar som barnets röst, vilja, behov, bästa och rättigheter tas upp.

Barnets röst och vilja

Röbäck (2011) skriver om att det är viktigt att ta hänsyn till barnets önskemål och åsikter i en utredning. Hon skriver vidare att det förr fanns en lag på 12 år hos barnet för att de vuxna skulle ta hänsyn till deras önskemål. Denna gräns är idag borttagen.

Om barnet har en bestämd uppfattning och har nått sådan mognad att dess önskemål bör respekteras, bör domstolen i allmänhet följa barnets önskan.
(Andersson, 1996:76)

Andersson skriver vidare att efterhand som barnets ålder och mognad stiger ska barnets åsikter tillmätas större betydelse.

Ewerlöf och Sverne (1999) skriver att det är viktigt att lyssna på barnen och ta hänsyn till deras önskemål. Däremot förstår inte barnet alltid omständigheterna och behöver därför en annan vuxen som kan förklara och fatta de beslut som barnet inte själv kan. Andersson (1996) skriver även att det bästa sättet för att få fram vad ett barn önskar är att låta barnet komma till tals rent praktiskt.

Forskningen visar att en socialsekreterare ska ge barnets vilja stort utrymme i bedömningar. Med andra ord ska barnets vilja väga tungt samt i vissa fall vara avgörande för beslutsfattandet. (Mattsson, 2006)

Våra intervjupersoner talade om hur mycket en socialsekreterare lyssnar på barnet idag. Även andra viktiga vuxna, som till exempel en lärare, lyssnar på barnet och vidarebefordrar detta till barnets socialsekreterare. Om ett barn inte vill träffa sina föräldrar eller om det finns något annat som barnet vill eller inte vill så tar socialsekreteraren hänsyn till detta. När det gäller yngre barn måste socialsekreteraren oftast ta beslutet själv angående vilket typ av umgänge som är lämpligt mellan barn och förälder. Detta för att barnet ofta kan uttrycka sig kring vad den vill för stunden och förstår inte att den kanske uttrycker sig för resten av sin uppväxt. När det däremot gäller en tonåring har de lättare för att uttrycka sig om i vilken utsträckning de finner umgänget lämpligt. Därför lyssnar socialsekreteraren mer på när en tonåring uttrycker sig om denne till exempel inte vill träffa sina biologiska föräldrar. För då vet förhoppningsvis tonåringen vad denne uttalar sig om.

En sak som är osäker när det gäller att lyssna på vad barnen har att säga är om barnet uttrycker vad den tror att andra vill höra och inte vad barnet själv tycker.

Ett barn kan ändra uppfattning och tycke beroende på vem den är tillsammans med för stunden. (Eva)

Socialsekreteraren försöker sortera bort det i barnens uttalanden som är ”trevligt sätt”. Det viktiga här är att socialsekreteraren inte sorterar bort det den själv inte gillar. Det är viktigt att fortsätta behålla barnets röst "vid liv".

För att hjälpa barnen att känna sig bekväma i ett samtal med sin socialsekreterare kan socialsekreteraren använda sig av olika hjälpmedel. Tejpingsdockor är ett sätt och nallekort är ett annat. Dessa två hjälpmedel är, enligt våra intervjupersoner, otroligt bra. Barn har oftast bättre kreativitet än vad de har ordförråd. Det är lättare för barnen att uttrycka sig genom nallekortet. Nallarna har olika känslomässiga uttryck som barnet kan känna igen sig i. Tejpingsdockor är till för att socialsekreteraren lättare ska förstå barnets synvinkel kring släkt och vänner. Vem som är betydelsefull och inte. Även nätverkskort är till stor hjälp för barn som har det svårt att uttrycka sig. Här får socialsekreteraren en bild om hur barnets relationer till nära och kära ser ut. I vissa fall hjälper det även att låta barnet rita.

En viktig sak angående barnets röst är familjehemsföräldrarna. Ett placerat barn spenderar den mesta tiden hos dessa och om barnet verkar oroligt eller bekymrat är det upp till familjehemsföräldrarna att försöka lyssna på och prata med barnet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att forskningen stämmer relativt bra överrens med vår undersökning. Det som Röbbäck, Andersson, Ewerlöf och Sverne skriver om är att det förr fanns en åldersgräns som nu är borttagen och att socialsekreterare ska lyssna på barnet baserat på mognad istället stämmer bra överrens med vår undersökning. Våra intervjupersoner tar upp vikten av att det i varje situation och ärende ska göras en bedömning ifall barnet i fråga är kapabelt att fatta egna beslut eller inte. Här handlar det om vilka skyddsfaktorer som socialsekreteraren försöker ta hänsyn till. Barnets rätt att komma till tals gentemot barnets behov av att ha en vuxen i närheten som kan fatta de rätta besluten.

En socialsekreterare har lagar att följa och dessa lagar har ett visst tolkningsutrymme (Svensson et. al., 2008). Detta ger socialsekreteraren ett visst handlingsutrymme till att tolka lagarna och använda dem på det sätt som passar bäst för den aktuella situationen.

Som socialarbetare har man stor frihet i sitt arbete samtidigt som man är styrd av lagar, regler, överenskommelser och traditioner... (Svensson et. al., 2008:17)

När det är tillfälle för barnet att fatta egna beslut är direkt kopplat till socialsekreterarens handlingsutrymme. Det är upp till socialsekreteraren att avgöra om beslutet ligger hos socialsekreteraren själv eller hos barnet. Där finns också en stor risk att socialsekreteraren missbrukar detta handlingsutrymme om denne inte gillar det barnet uttrycker.

Ibland kan det vara svårt för ett barn, som Andersson (1996) skriver, att komma till tals rent praktiskt och där är det då bra att möjligheten finns, som våra intervjupersoner talade om, att använda olika typer av hjälpmedel som nallekort, tejpingsdockor etc. Även här har socialsekreteraren ett handlingsutrymme då det inte finns något tvång för en socialsekreterare att använda ovan nämnda hjälpmedel.

Barnets behov och barnets bästa

Barn behöver kärlek för att kunna utvecklas positivt... (Ewerlöf & Sverne, 1999: 27)

Forskningen talar för att barnets behov ska vara det grundläggande i socialsekreterarnas bedömningar samtidigt som barnets vilja ska tas med i beräkningen och att man pratat med barnet (Mattsson, 2006).

Forskningen visar även att det blir bäst utgång för ett barn om socialsekreteraren handlar utifrån vad som anses vara barnets bästa. Det anses även vara barnets bästa att få ha någon form av kontakt med de biologiska föräldrarna. (Mattsson, 2006)

Även Andersson (1996) skriver att en socialsekreterare ska ta hänsyn till barnets bästa och dess intressen i sina bedömningar.

Barnets behov av att få träffa sina biologiska föräldrar är stort även efter placering. Detta för att barnet behöver ha en levande bild av sina föräldrar. Forskningen har även kommit fram till vilken betydelse det har för barnet att få veta vilka de biologiska föräldrarna är. (Bäck-Wiklund & Johansson, 2005)

Andersson (1996) skriver om hur viktigt det är för barnet att få upprätthålla en kontakt med båda sina biologiska föräldrar och att barnet mår som bäst när båda föräldrarna kommer överrens. Ewerlöf och Sverne (1999) skriver detsamma, alltså om att det är viktigt för barnet att få ha en stabil och varaktig relation till sina biologiska föräldrar. Detta för att kunna uppleva en känsla av trygghet och för att kunna utvecklas positivt.

Både Andersson (1996) och Ewerlöf och Sverne (1999) talar om att barnen har ett behov av att få känna sig behövda. Detta behov ökar i takt med barnets ålder och mognad och om det stimuleras kommer barnet utvecklas positivt och upptäcka sina dolda resurser som krävs för att kunna bli självständiga i vuxenåldern.

Forskningen visar även att ett barns föräldrar måste prioritera deras behov framför sina egna. Annars riskerar barnet att utvecklas negativt och dessutom få sämre hälsa än ett barn där behoven tillgodoses (Andersson, 1996).

Vår undersökning visar att barnet mår som bäst om den får behålla samma socialsekreterare under hela tiden som barnet är aktuellt inom samhällsvården. Skulle barnet byta socialsekreterare måste varje ny socialsekreterare skaffa sig en egen uppfattning kring vad som är bäst för barnet. Att starta om på nytt med en ny socialsekreterare kan vara otroligt besvärligt för barnet att hantera.

För dem placerade barnen är vi jätteviktiga. Och det tror jag att vi alltid kommer att vara. Både barn och ungdomar, det är ingen skillnad. (Eva)

Våra intervjupersoner nämnde att det nuförtiden är mer vanligt att socialsekreterare tänker och arbetar utefter barnperspektivet än vad de gjorde förr. Då var det mer fokus på att föräldrarna hade rättigheter. De nämnde även att det är vanligare idag att socialsekreterarna tänker framåt i tiden. På hur barnen utvecklas och hur de påverkas negativt i sin utveckling om de inte har det bra i uppväxten. De talade även om vilka risker som fanns om barnet upplevde en ohälsosam miljö i hemmet.

Barn som inte är trygga med sina föräldrar försöker ju oftast anpassa sig mer än barn som är trygga med sina föräldrar (Eva)

Vår undersökning visade även hur viktigt det är för barnet att knyta an till sina biologiska föräldrar, speciellt om det är någon som inte har vårdnaden om barnet. Då är det extra viktigt att bygga en relation med den föräldern. Våra intervjupersoner talar tydligt om att oavsett vad barnet varit med om hos sina biologiska föräldrar så är det viktigt att barnet får behålla någon form av kontakt.

Det är även viktigt att bygga och starta upp relationer med andra viktiga personer i barnets liv, som till exempel barnets moster, morfar, farmor etc. Dock tar socialsekreteraren hänsyn till om barnet är redo för att bygga relationer med andra eller om det bedöms vara viktigast med

de biologiska föräldrarna för tillfället. Grundtanken är att det ska finnas någon form av umgänge med alla barnets viktiga relationer.

Det är även viktigt för barnet att knyta an till familjehemsföräldrarna och bygga en relation med dessa då det är de personer som barnet ska anförtra sig till den närmsta tiden, om inte för resten av sin barndom.

Våra intervjupersoner berättade även att de försöker resonera fram en vettig lösning för umgänget utefter vad barnet har för behov. De ser också olika ut beroende på barnets ålder. Socialsekreteraren försöker, så gott det går, ta hänsyn till barnets olika behov när det gäller att finna lämpligt familjehem. De tar upp frågor så som ”hur trygg är barnet i sin anknytning?” och ”vilka behov har detta barnet specifikt?”. Sedan försöker socialsekreteraren att ta hänsyn till detta. Våra intervjupersoner är överrens om att just tryggheten och skyddsfaktorerna är jätteviktiga att ta hänsyn till när det handlar om ett barn.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att det som forskningen talar om som ”barnets bästa” är svårt att definiera och gör det mindre lätt för socialsekreteraren att följa dessa lagar och riktlinjer. Forskningen och vår undersökning poängterar att det är betydelsen och hur viktigt det är för barnet att få behålla någon form av kontakt med sina biologiska föräldrar. Denna kontakt fungerar som en skyddsfaktor för en god utveckling hos barnet.

Skyddsfaktorer är något som socialsekreteraren måste ta hänsyn till tillsammans med vad som är barnets behov. Ibland kan detta vara svårt om dessa två intressen kolliderar. Till exempel att socialsekreteraren anser att det är barnets behov att träffa sina föräldrar medan forskningen menar tvärtom och anser det är en skyddsfaktor att barnet inte träffar sina föräldrar alls.

Nollan et.al. (2002) skriver att familjen, oavsett om det är den biologiska eller familjehemsfamiljen, är en stor skyddsfaktor för barnet. Detta då familjen är en symbol för kärlek och det är precis vad ett barn behöver. Ett barn som blir placerat i familjehem kommer oftast från hårda levnadsförhållanden präglad av dålig omgivning samt någon form av vanvård. Här spelar barnets resilience, det vill säga återhämtningsförmåga, en stor roll för hur barnet kommer anpassa sig till de förändringar som det innebär att bli placerad i annan familj (Andersson, 2008). Denna återhämtningsförmåga fungerar som en skyddsfaktor för barnet och är avgörande för hur barnet blir påverkat av de riskfaktorer som finns.

Barnets rättigheter

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. (FB 6:1; Andersson, 1996:63)

Barnkonventionen säger tydligt att barnets rättigheter ska tas i aktning och att makthavare inte ska kränka barnet (Mattsson, 2006).

Även om barnet har en rättighet till att få uttrycka sina åsikter betyder inte det att barnet alltid vet vad som är bäst. Därför är det viktigt att det alltid är en vuxen som tar dessa beslut med hänsyn till barnets rättigheter. (Andersson, 1996)

Ewerlöf och Sverne (1999) skriver om några av de rättigheter som ett barn har. Dessa är bland annat trygghet, god uppfostran, omsorg, sömn, hygien, stimulans, mat, gränssättning samt att få känna sig älskad. Även Andersson (1996) skriver om de grundläggande rättigheter barnet har i form av trygghet och god psykisk och fysisk omsorg.

En annan rättighet som ett barn har är att få slippa bli slaget och misshandlat, såväl psykiskt som fysiskt. Detta är en lag som är baserat på studier om hur barns hälsa och utveckling påverkas av aga. (Andersson, 1996)

Våra intervjupersoner talade mycket om barnkonventionen men påpekade starkt att hur bra barnkonventionen än är så väger lagen alltid tyngre. Dock kan socialsekreteraren, i ett ärende, hänvisa till barnkonventionen om denne vill ha lite mer tyngd bakom sina beslut. De talade även om att barnkonventionen är, idag, nästan det enda i skrift som framhäver barnens rättigheter.

Självklart så ska ett barn inte utsättas för några som helst våldsamheter. Det är inte alls bra. Det påverkar barnen och framförallt påverkar det relationen som barnet har till den som slår. Oftast så är det barnets pappa, men det händer även att det är mamma. (Eva)

De talade även om att barnet ibland kan nämna att de blivit slaget av sina föräldrar men att barnen även kan hitta på sådana anklagelser för att smutskasta sina föräldrar. Dessa anklagelser ska alltid tas på fullaste allvar och socialsekreteraren ska alltid handla utefter det, oavsett om det barnet säger är sanning eller inte. För det oftast finns en bakomliggande orsak till att barn hittar på sådana saker.

Sammanfattningsvis kan vi påstå att forskningen och vår undersökning har liknande synvinkel på ett barns rättigheter. Det som skiljer de båda åt är att det i forskningen skrivs mycket om vilka rättigheter ett barn har. Dessa får inte förbises. Barnets rättigheter är något som är en självklarhet, eller i alla fall bör vara det, för alla som jobbar med barn och har deras bästa i fokus.

Skau (2007) skriver att en socialsekreterare har en professionell yrkesroll som måste följa lagar och riktlinjer. Dock skriver Skau vidare att en socialsekreterare inte måste ta på sig rollen som hjälpare men att det vore en fördel. Våra intervjupersoner menar däremot att i arbetet med barn måste en socialsekreterare agera hjälpare då det inte är en självständig vuxen människa som är klienten, utan ett försvarslöst barn. Skau nämner även att maktskillnader uppstår då det finns olikheter mellan människor och detta, menar våra intervjupersoner, syns väldigt tydligt i arbetet med barn. En socialsekreterare har alltid makten över ett barn men det som inte får glömmas bort är att barnet har en annan ”gömd” makt gentemot socialsekreteraren. Denna makt existerar genom barnets rätt till hjälp.

Ett barn är alltid oskyldigt. Det är påverkat av omständigheterna kring sin uppväxt och präglad av de vuxna. Därför har vi skyldigheter gentemot barnen i form av att alltid skydda dem mot sådant som kan upplevas som skadligt. (Eva)

Slutsatser

Under denna del kommer vi försöka svara på vår frågeställning som vi hade i inledningen. Vi kommer att besvara frågorna var och en för sig för att få en tydlig uppdelning.

Vilka krav ställer socialsekreterarna på familjehemmen?

Vad vi har kommit fram till i detta arbete är att det finns många krav som ställs på dagens familjehem. Dessa krav har vi valt att kalla för familjehemmets kvalitéer. I stora drag är det idag svårare att bli och vara familjehem då uppdragen blivit svårare och rekryteringen tuffare. Allt detta för att socialsekreterarna ska försäkra sig om att barnen får den bästa möjliga vården.

Ett familjehem ska ha ett känslomässigt utrymme i sitt liv, kunna förmedla trygghet och stabilitet till det placerade barnet, tillgodose barnets psykiska, fysiska och materiella behov samt att ha förmågan att skapa en relation med barnet. Familjehemmet ska även hjälpa barnet att bibehålla relationen till sina föräldrar och andra, för barnet, viktiga personer. Respekt till

de biologiska föräldrarna är också en stor uppgift för familjehemmet. De ska kunna dölja sina känslor och åsikter kring de biologiska föräldrarna inför barnet.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att familjehemmen måste besitta många kunskaper för att kunna ta sig an ett uppdrag. Dessa kunskaper varierar dock beroende på barnets behov och erfarenheter.

Vad är bäst för barnet, placering inom släkten eller i familjehem?

Varken forskning eller vår undersökning har lett oss fram till ett slutgiltigt svar på denna fråga. Allt är beroende på vilket barn det handlar om och hur barnets nätverk ser ut. Det är upp till varje situation och varje barn.

Det som har framkommit är att socialsekreteraren alltid måste, enligt SoL 6:5§, utreda ifall barnet kan placeras inom nätverket, i ett så kallat släktinghem. Finns inte denna möjlighet så placeras barnet i ett familjehem. Det är nu som socialsekreteraren har glädje av sina kunskaper och sin fingertoppskänsla.

På vilka grunder bygger socialsekreterarna sina beslut angående kontakt och umgänge?

Alla beslut som rör barn bygger alltid på barnets behov, barnets bästa och barnets rättigheter. Socialsekreterarens uppgift är att prata med barnet och beroende på barnets ålder och mognad ta hänsyn till barnets önskemål. Det är viktigt att tänka på att fokuset hela tiden ska ligga på barnet och inte på de biologiska föräldrarna.

För att bedöma vad som är det bästa för barnet måste socialsekreteraren väga risk- och skyddsfaktorerna mot varandra. Vad som är risk- och skyddsfaktorer är olika från barn till barn då varje barn är unikt och har egna behov och det är upp till socialsekreteraren att ta reda på detta. Undersökningen visar att de faktorer som väger tyngst är trygghet, skydd och känna sig älskad och behövd.

Socialsekreteraren ska alltid arbeta utifrån att de placerade barnen ska ha umgänge med sina biologiska föräldrar. Hur detta umgänge ska se ut är beroende på hur situationen ser ut. Står det i vårdplanen att barnet inom en snar framtid ska återvända hem är umgänget extra viktigt. Är placeringen frivilligt, alltså en SoL-placering, vill socialsekreteraren i möjligaste mån lägga upp umgänget i samråd med de biologiska föräldrarna.

Vilket inflytande har barnet i utredningsprocessen?

Både forskning och vår undersökning pekar på att barnet ska ha en central roll i bedömningsprocessen. Idag finns det ett mer vidgat barnperspektiv som innebär att socialsekreteraren ska lyssna på barnet och ta hänsyn till barnets vilja och önskemål beroende på barnets ålder och mognad. Efterhand som barnet blir äldre och mer moget tillmäts barnets önskemål större betydelse. Förr fanns det en åldersgräns på när socialsekreteraren skulle lyssna på barnet men denna åldersgräns är idag borttagen.

Med detta menas att barnet har ett stort inflytande i utredningen och att beslutet i vissa fall är byggt enbart på barnets åsikter. Det står idag tydligt, i både lag och barnkonventionen, att barnen ska tillmätas en stor roll i socialsekreterarens utredningsarbete.

Våra intervjupersoner poängterade alla att barnets inflytande är stort och att det bör vara en självklarhet i allt barnavårdsarbete.

Avslutande diskussion

När vi började skriva denna uppsats hade vi inledningsvis ett visst antal frågeställningar. Men efterhand vi sökt svar på dessa frågor har det uppdragats nya som vi inte kan få svar på i denna uppsats. Dock vill vi dela med oss av dessa, då vi finner dem mycket intressanta och viktiga. Vi kommer att ta upp två av de mest väsentliga frågorna nedan.

- *Varför finns det en lag om att barn först och främst bör placeras inom släkten när det inte finns några vetenskapliga bevis på att släktinghem är det bästa för barnet?*

Denna fråga finner vi väldigt intressant då varken forskning eller vår undersökning vet vad som egentligen är bäst för barnet. Det är en svår bedömningsfråga, men ändå står det klart och tydligt i lagen att socialsekreterarna först och främst ska utreda nätverket för en eventuell placering där innan placering sker i familjehem.

Vi ställer oss frågan hur man kan lagstifta något som inte har vetenskaplig evidens. Lagen ska verka för att alla människor har det bra, i detta fall barnet. Hur kan det då stiftas en lag som säger att socialsekreteraren i första hand bör beakta placering i släktinghem när det inte finns några bevis på att det är bäst för barnet? Samtidigt som alla barn är unika så ska de dras över en kam genom att alla ska genomgå utredning för placering i släktinghem.

- *Om det är ont om familjehem, tittar socialsekreterarna då "mellan fingrarna" i rekryteringsprocessen?*

I många av våra intervjuer framkom det en svårighet angående att få tag i familjehem. Samtidigt fick vi berättat för oss att inget barn kan nekas vård. Det vi frågar oss själva är hur de i så fall gå tillväga när de har fler barn än vad familjehemmen kan ta emot. Jourhem är ett alternativ då de kan ta emot många barn, fast under en kortare period. Finns det däremot inget familjehem blir tiden i jourhemmet betydligt längre än vad som är rekommenderat.

Det vi frågar oss är ifall socialsekreterarna "ser mellan fingrarna" i rekryteringsprocessen för att kunna få fram fler familjehem till de behövande barnen. Om de skulle göra detta innebär det att familjehemmen som rekryteras saknar någon eller några av de kvalitéer som krävs för att vara ett bra familjehem. Hur prioriterar socialsekreterarna då? Ett någorlunda bra hem till barnet nu eller låta barnet vänta en tid på ett bättre lämpat familjehem? Om man väljer att placera barnet nu i ett mindre bra familjehem, hur påverkas barnet av detta? Och hur påverkas barnet av att bo kvar i jourhemmet i väntan på ett bättre familjehem? När tillgodoses barnets behov som mest?

Egentligen ska inte socialsekreterarna "se mellan fingrarna" i rekryteringsprocessen, men vår oro är att detta ändå sker på grund av den uttalade bristen kring familjehem.

Referenslista

- Andersson, Gunvor (1984) *Små barn i barnhem*. Doktorsavhandling. Malmö, Liber
- Andersson, Gunvor (1995). *Barn i samhällsvård*. Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Gunvor (red.) (1996). *Barnet i den sociala barnvården*. 1. uppl. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)
- Andersson, Gunvor (2008). *Utsatt barndom - olika vuxenliv: ett longitudinellt forskningsprojekt om barn i samhällsvård*. Stockholm: Allmänna Barnhuset
- Berrick, J.D. (1997) "Assessing Quality of Care in Kinship and Foster Family Care" *Family Relations*, 46, 3, 273-280
- Bruskas, Delilah (2008) "Children in Foster Care: A Vulnerable Population at Risk" *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 21, 2, 70-77
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Bäck-Wiklund, Margareta & Johansson, Thomas (2005). *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och kultur
- Cederström, Anita (1990), Fosterbarns anpassning – en relationsproblematik. Doktorsavhandling. Stockholms Universitet
- Dahl, Bremberg (2003). *Foster PRIDE*. Broschyr, Stockholm: Bomastryck.
- Dahlberg, Cristina & Forssell, Anne (2006). *BBIC i praktiken: att knäcka koden*. Lund: Studentlitteratur
- Deal, Russel & Veeken, John (1995) *The Bears*. Broschyr från *St Luke's Innovative resources*
- Ewerlöf, Göran & Sverne, Tor (1999). *Barnets bästa: om föräldrars och samhällets ansvar*. 4., [utök.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Forsberg, Gunnar & Wallmark, Johan (1998) *Nätverksboken*. Stockholm: Liber
- Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. Ny, rev. uppl. Stockholm: Utrikesdepartementet

Helleberg, Lisbet (1994). *Barnkonventionen: rättigheter för världens barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda barnen

Höjer, Ingrid (2009) "Birth parents' perception of sharing the care of their child with foster parents" *Vulnerable Children & Youth Studies*, 4, 2, 161-168

Höjer, Ingrid & Röbäck, Karin (2007). *Barn i kläm: hur uppmärksammas barn i mål om verkställighet av umgänge*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Kälvesten, Anna-Lisa & Meldahl, Graziella (1982). *Familjepsykologi: en handledning i intervju- och tolkningsmetodik*. Stockholm: LiberFörlag

Lindén, Gunilla (1998). *Att bli fosterbarn i tonåren: om frigörelsen från internaliserade föräldraobjekt*. Diss. Lund : Univ.

Lindström, Ann-Margret (red.) (2006). *Grundbok barns behov i centrum (BBIC) [Elektronisk resurs] / Ann-Margret Lindström [red]*. Stockholm: Socialstyrelsen

Mattsson, Titti (2006). *Barnet som subjekt och aktör: en rättslig studie om barn i familjehem*. Uppsala: Iustus

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Munck, Johan (red.) (2011). *Sveriges rikets lag : gillad och antagen på riksdagen år 1734, stadfäst av Konungen den 23 januari 1736. Med tillägg av författningar som utkommit från trycket fram till början av januari 2011*. 132. uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Nilsson & Sjölin Psykologikonsult "BOF Tejping" (elektronisk) <<http://www.bof-tejping.com/>> (2011-12-19)

Nollan, K.A., Pecora, P.J., Nurius, P.N. & Whittaker, J.K. (2002) "Risk and protective factors influencing life skills among youths in long-term foster care." *International Journal of Child & Family Welfare*, 5, 1-2, 5-17

Parker, R. A. (red.) (1991). *Looking after children: assessing outcomes in child care : the report of an independent working party established by the Department of Health*. London: H.M.S.O.

Röbäck, Karin (2010). Barns vilja och skydd - rättsens bedömning i verkställighet av umgänge. *Barn och ungdom i förändring*, Malmö 28-29 okt, 2010

Röbäck, Karin (2011). ”Bedömningar om barn i umgängestvister – förändrad argumentation om tid, omsorg och delaktighet?” *Socialvetenskaplig tidskrift*, 18, 1, 5-23

Schiratzki, Johanna (2010). *Barnrättens grunder*. 4., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Skau, Greta Marie (2007). *Mellan makt och hjälp: [om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare]*. 3. uppl. Stockholm: Liber

Sundell, Knut, Thunell, Mona (1997). *Att arbeta som familjehem*. FoU-Rapport, Stockholm: Tryckgruppen

Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur

Vinnerljung, Bo (1996a). *Fosterbarn som vuxna*. Diss. Lund : Univ.

Vinnerljung, Bo (1996b). *Svensk forskning om fosterbarnsvård: en översikt*. 1. uppl. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)

Vinterhed, Kerstin (1985), *De andra föräldrarna*, Stockholm: Skeab Förlag AB.

Bilagor

Bilaga 1: Introduktionsbrev

Bilaga 2: Intervjufrågor

Bilaga 3: Relevanta lagtexter

Bilaga 4: Barnkonventionen

Introduktionsbrev

Vi är två studenter vid namn Alexandra Jönsson och Emmeli Trobäck studerar till socionomer vid Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Vi är inne på vår sjätte termin och har nu påbörjat skrivandet av vår c-uppsats. Till hjälp har vi en handledare, Claes Levin.

Vårt huvudämne som vi vill undersöka är hur socialsekreterare resonerar i sin bedömning av umgängesfrågor mellan familjehemsplacerade barn och deras biologiska föräldrar. För att få klarhet i denna fråga har vi valt att använda oss av intervjuer och det är därför vi kontaktar dig. Vi skulle vilja intervjua dig. Intervjun kommer att ta cirka 45 minuter och vi kommer att ställa frågor angående vårt uppsatsämne.

Under själva intervjun kommer vi att föra anteckningar samt spela in på diktafon, vilket bara du, vi och vår handledare kommer att ta del av. Efter godkänd uppsats kommer dessa handlingar raderas. Din identitet samt din arbetsplats kommer vi att sekretessbelägga. Du har möjligheten att när som helst avsluta intervjun utan att ge någon förklaring.

Med vänliga hälsningar Alexandra och Emmeli

Du kan nå oss via följande:

Alexandra Jönsson

0733399882

alexandra.jonsson@hotmail.com

Emmeli Trobäck

0730426803

emmeli_olsson89@hotmail.com

Claes Levin, Universitetslektor

046-2223163

claes.levin@soch.lu.se

Intervjuguide

Område 1: Intervjupersonen

- Hur länge har du jobbat inom denna enhet?
- Vad har du för grundutbildning? Har du gått några vidareutbildningskurser?
- Har du tillräckligt med tid åt ditt arbete eller hade det behövts fler anställda?
- Hur många ärenden har du i snitt?

Område 2: Arbetets organisering

- Hur är arbetet organiserat på din arbetsplats? Ex: Hur ser uppdelningen ut mellan de olika enheterna?
- Vad är era arbetsuppgifter? Ex: Tar ni besluten om umgänge, lämnar ni förslag eller är ni närvarande som övervakare vid umgängestillfället?
- Arbetar du självständigt eller tillsammans med någon annan?

Område 3: Hur arbetar du?

- I vilken utsträckning påverkar vet. Kuns. Ert arbete?
- Hur anser du att lagen passar in i ert dagliga arbete? Ex: Till mest besvär eller nytta?
- Har ni någon speciell policy inom organisationen?
- Arbetar du efter någon specifik metod i dina bedömningar? BBIC?
- Barnkonventionen, väger den tyngre än lagen?
- Applicerar du dina egna erfarenheter från tidigare ärenden på de nya?
- Vilka faktorer tar du hänsyn till i dina beslut angående umgänge? Ex: Biologiska föräldrarnas önskemål? Barnets önskemål? M.fl.
- Vilken eller vilka faktorer prioriterar du högst?
- Hur ser ni på barnets relationer till viktiga personer?
- Hur resonerar du i förhållande till barnets ålder och mognad?

Område 4: Facebook/Sociala media

- Har du märkt av om de sociala mediernas expanderings har påverkat umgängen?
- Finns det någon social media som du anser kan medla mellan barn och förälder?

- Vi har fått höra att barn kan via Facebook ”hålla koll” på sina biologiska föräldrar samt hålla kontakt med dem där, utöver vad umgängesrättsbeslutet gäller. Hur ser du på detta?
- Det finns lag om ålder för Facebookanvändare. Om ni upptäcker att en av ”era” barn är under denna ålder, hur agerar ni då?

Område 5: Vad hade du velat ändra? (Hinder och möjligheter i ditt arbete.)

- Finns det något i ditt yrkesområde som du skulle vilja förändra? Vad? Varför det?
- Finns det något i samband med bedömningen av umgänge som du skulle vilja ändra?

Avslutande frågor:

- Vad anser du vara svårast i ditt arbete med bedömning av ett ärende?
- När du gick din utbildning, anser du att det saknades något som skulle vara till nytta på dagens utbildning för blivande socionomstudenter?
- Något du vill tillägga?

De följande lagarna som presenteras nedan är utdrag ur Sveriges Rikes Lagbok 2011. De är alla relevanta för innehållet i uppsatsen och för vår undersökning.

SoL 1:2§ När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.

SoL 5:1§ Socialnämnden skall:

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

SoL 5:1a§ Socialnämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Ifråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.

SoL 6:1§ Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende.

Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.

SoL 6:2§ Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem och hem för vård eller boende för enskilda och familjer som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet. Enligt 3§ skall dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

SoL 6:5§ När ett barn placeras skall det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet skall dock enligt 1 kap. 2§ alltid beaktas.

SoL 6:6§ Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2§ om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

SoL 6:7§ Socialnämnden skall i fråga om de barn som avses i 6§:

- medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
- verka för att de får lämplig utbildning,
- lämna vårdnadshavarna och dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

SoL 6:8§ Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs.

När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, skall socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

SoF 3:1§ Med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Om ett sådant hem drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt.

SoF 3:2§ Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

SoF 3:3§ Verksamheten vid hem för vård eller boende skall bygga på förtroende för och samarbete med den enskilde och utformas så att vistelsen i hemmet upplevs som meningsfull. Den enskildes integritet skall respekteras. De insatser som görs skall anpassas till den enskildes individuella behov och förutsättningar.

LVU 1§ Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom skall göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år skall dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3§ föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3§ får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24§§.

Vid beslut enligt denna lag skall vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Den unge skall få relevant information och hans eller hennes inställning skall så långt möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

LVU 2§ Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

LVU 3§ Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Vård skall också beslutas om den som dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård för att inte löpa sådan risk som avses i första stycket.

LVU 14§ Socialnämnden har ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses.

Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt denna lag, får socialnämnden:

1. besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängets rätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal skall utövas, eller
2. besluta att den unges vistelseort inte skall röjas för föräldrar eller vårdnadshavare.

Barnkonventionen

Bilaga 4

De, för oss, viktiga artiklar av barnkonventionen kan du läsa nedan, tagna från Helleberg (1994).

Artikel 1

I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för landet.

Artikel 2

1. Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.
2. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.
2. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.
3. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 4

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter skall konventionsstaterna vidta sådana åtgärder med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser och, där så behövs, inom ramen för internationellt samarbete.

Artikel 6

1. Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet.
2. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 8

1. Konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande.
2. Om ett barn olagligt berövas en del av eller hela sin identitet, skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd och skydd i syfte att snabbt återupprätta barnets identitet.

Artikel 9

1. Konventionsstaterna skall säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig överprövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden, finner att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Ett sådant beslut kan vara nödvändigt i ett särskilt fall, t ex vid övergrepp mot eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida eller då föräldrarna lever åtskilda och ett beslut måste fattas angående barnets vistelseort.
2. Vid förfaranden enligt punkt 1 i denna artikel skall alla berörda parter beredas möjlighet att delta i förfarandet och att lägga fram sina synpunkter.

3. Konventionsstaterna skall respektera rätten för det barn som är skilt från den ena eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.
4. Då ett sådant åtskiljande är följden av åtgärder som en konventionsstat tagit initiativet till, t ex frihetsberövande, fängslande, utvisning, förvisning eller dödsfall (innefattande dödsfall oavsett orsak medan personen är frihetsberövad) gentemot den ena eller båda föräldrarna eller barnet, skall den konventionsstaten på begäran ge föräldrarna, barnet eller, om så är lämpligt, någon annan medlem av familjen de väsentliga upplysningarna om den/de frånvarande familjemedlemmarnas vistelseort, såvida inte lämnandet av upplysningarna skulle vara till skada för barnet. Konventionsstaterna skall vidare säkerställa att framställandet av en sådan begäran inte i sig medför negativa följder för den/de personer som berörs.

Artikel 12

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. 2.
2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

Artikel 13

1. Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.
2. Utövandet av denna rätt får underkastas vissa inskränkningar men endast sådana som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga (a) för att respektera andra personers rättigheter eller anseende; eller (b) för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (ordre public) eller folkhälsan eller den allmänna sedligheten.

Artikel 16

1. Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende.
2. Barnet har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

Artikel 18

1. Konventionsstaterna skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa skall för dem komma i främsta rummet.
2. För att garantera och främja de rättigheter som anges i denna konvention skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och skall säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och tjänster för vård av barn.
3. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till.

Artikel 19

1. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård.
2. Sådana skyddsåtgärder bör, på det sätt som kan vara lämpligt, innefatta effektiva förfaranden för såväl upprättandet av sociala program som syftar till att ge barnet och dem som har hand om barnet nödvändigt stöd, som för andra former av förebyggande och för identifiering, rapportering, remittering, undersökning, behandling och uppföljning av fall av ovan beskrivna sätt att behandla barn illa samt, om så är lämpligt, förfaranden för rättsligt ingripande.

Artikel 20

1. Ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida.
2. Konventionsstaterna skall i enlighet med sin nationella lagstiftning säkerställa alternativ omvårdnad för ett sådant barn.
3. Sådant omvårdnad kan bl. a innefatta placering i fosterhem, kafalah i islamsk rätt, adoption eller om nödvändigt, placering i lämpliga institutioner för omvårdnad om barn. Då lösningar övervägs skall vederbörlig hänsyn tas till önskvärheten av kontinuitet i ett barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund.